

Afganistan a miléniové rozvojové ciele

Metodická príručka pre učiteľov
základných a stredných škôl

obsah

KAPITOLA: 0

6

Úvod

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 4

34

Vzdelanie

Lukáš Zajac, Jana Andrisová

Miléniové rozvojové ciele (MRC)

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 1

8

Rodová rovnosť

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 5

46

KAPITOLA: 2

18

Chudoba a hlad

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 6

56

Bezpečnosť

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 3

24

Zdravie

Lukáš Zajac

Globálne partnerstvo

Lukáš Zajac

KAPITOLA: 7

62

Úvod

Milé učiteľky, milí učitelia

Do rúk sa vám dostáva metodická príručka pre základné a stredné školy *Afganistan a Miléniové rozvojové ciele*, ktorú pripravilo občianske združenie Človek v ohrození. Materiál je výstupom trojročného projektu *Twin School* zameraného na budovanie aktívneho partnerstva medzi európskymi a afganskými školami. Cieľom tohto projektu bolo zvýšiť povedomie o Miléniových rozvojových cieľoch a búrať stereotypy o islamských krajinách, v tomto prípade o Afganistane.

Našou snahou pri tvorbe príručky nebolo ponúknuť vám len „suchý“ výpočet aktuálnych svetových problémov. Ambíciou tejto príručky je otvoriť témy, ktoré sa dotýkajú aj priamo nás, ľudí na Slovensku, a to vo forme atraktívnej pre mladých ľudí, vašich žiakov. Ponúkané aktivity vychádzajú z princípov globálneho vzdelávania

a predstavujú inovatívne participatívne metódy rozvíjajúce kritické myslenie a vyvolávajúce diskusiu o riešení aktuálnych tém.

Zároveň je príručka možnosťou spoznať jednu z najchudobnejších krajín sveta, Afganistan. Mnoho tém súvisiacich s touto krajinou sa dá zovšeobecniť aj na iné krajiny globálneho Juhu, niektoré sú však špecifické len pre Afganistan ako taký.

Príručka je rozdelená do siedmich kapitol. Prvá kapitola poskytuje prehľad o *Miléniových rozvojových cieľoch*, pričom tieto ciele približuje najmä z hľadiska ich vzájomnej prepojenosti. Nasledujúce kapitoly sa venujú konkrétnym globálnym témam, ako sú *chudoba a hlad, zdravie, vzdelanie, rodová rovnosť a bezpečnosť*. Posledná kapitola sa venuje *globálnemu partnerstvu* a prináša niekoľko tipov na aktívne angažovanie sa žiakov v globálnych témach.

V každej kapitole nájdete široké spektrum aktivít, ktoré využívajú zážitkové metódy, ako napríklad rolové hry, dramatizáciu, kvíz, či stolové hry. Niektoré aktivity majú charakter blízky „budičkom“, na iné, náročnejšie, budete potrebovať viac času, keďže idú viac do hĺbky. Vo všetkých aktivitách sme sa snažili klásť dôraz na možnosť vyjadrenia vlastného názoru a diskusiu k jednotlivým témam. Dôležitým upozornením je, že v aktivitách sme neuviedli, pre aký vek ich odporúčame použiť. Spoliehame sa na profesionálny úsudok vás, učiteľky a učiteľov, ktorí najlepšie poznáte svojich žiakov a žiačky. Aktivity, ktoré sa u nich stretnú s úspechom, môžete voľne modifikovať a použiť i na iných predmetoch.

Prílohou k príručke je unikátna hra *Euro na deň*, ktorá zážitkovým spôsobom približuje žiakom a žiačkam život na hranici extrémnej chudoby. Tí sa tak môžu sami vcítiť do životnej situácie bežnej afganskej rodiny a lepšie pochopiť súvislosti a životnú situáciu ľudí v Afganistane. V príručke nájdete aj edukačný film *Biele holubice* afganskej režisérky žijúcej na Slovensku Sahraa Karimi. Film sleduje osudy dievčat a žien v Afganistane a dotýka sa tém vzdelania, zdravia, chudoby a rodovej rovnosti.

Na záver nám dovoľte poďakovať za vašu dôveru pri výbere tohto metodického materiálu. Veríme, že vám prinesie zaujímavé a podnetné hodiny a natrvalo si nájde miesto vo vyučovaní na vašej škole. Budeme sa tešiť na spätnú väzbu od vás, na vaše pripomienky a odporúčania, ktoré nám pomôžu skvalitniť tvorbu vzdelávacích príručiek v budúcnosti.

Lukáš Zajac

autor príručky

Andrej Návojský

editor a koordinátor projektu *Twin School*
navojsky@clovekvhrozeni.sk

Miléniové rozvojové ciele (MRC)

Odstrániť nespravodlivosť, chudobu a hlad, prispieť k mieru a spravodlivému rozdeleniu zdrojov bohatstva. Zaručiť, aby mal každý človek na svete zabezpečené základné potreby, aby ľudstvo žilo v spravodlivosti a v primeraných životných podmienkach. Táto vízia sa začala naplňovať v ostatných rokoch, keď svet dosiahol najvyššiu úroveň blahobytu vo svojich dejinách a keď sa zvyšuje previazanosť medzi ľuďmi žijúcimi v rôznych krajinách, často na opačných koncoch našej planéty.

V roku 2000 sa na Miléniovom summite OSN spojili takmer všetky vlády sveta a zhodli sa, že nastal čas vyvinúť spoločné úsilie na dosiahnutie tohto cieľa. Podpisom Miléniovej deklarácie sa zaviazali „umožniť ľuďom vymaniť sa z úbohých a neludských podmienok extrémnej chudoby“, teda dosiahnuť stav, keď budú môcť všetci ľudia na svete žiť dôstojný život bez chudoby, hladu, chorôb, negramotnosti a nespravodlivosti.

Tieto ciele možno dosiahnuť len spoločným úsilím všetkých – celého svetového spoločenstva. Krajiny globálneho juhu na to totiž často nemajú dostatok prostriedkov, skúseností a kapacít. Tie však potrebujú na to, aby sami dokázali v krátkom čase uskutočniť také veľké zmeny, ktoré by takmer okamžite pomohli ich obyvateľom. To, čo v minulosti trvalo dnešným vyspelým krajinám stáročia, chcú tieto krajiny stihnúť za niekoľko desaťročí.

Čo zahŕňajú Miléniové rozvojové ciele?

Je to deklarácia prijatá na pôde Organizácie spojených národov, ktorá definuje základné problémy a potreby týkajúce sa veľkej časti svetovej populácie. Stanovuje reálne ciele a spôsoby, ako ich naplniť, aby sa zlepšil život ľudí v oblasti tzv. globálneho juhu, a to v relatívne krátkom čase (do roku 2015, v Afganistane do roku

2020). Sformulované boli tak, aby sa dali ľahko pochopiť, jednoducho uskutočniť aj jednoducho merať. Sú dohodou medzi krajinami globálneho severu a juhu, kde každá strana má svoje úlohy, ale spoločný cieľ – dosiahnuť lepší svet pre všetkých. Všetky členské krajiny OSN (vrátane Slovenska) sa podpisom deklarácie zaviazali, že sa budú usilovať o naplnenie MRC.

Identifikované ciele, na ktoré by sa mala upriamiť globálna spoločnosť, majú viac stupňov a oblastí. K najdôležitejším patrí odstránenie chudoby, zabezpečenie základného vzdelania, boj proti infekčným chorobám, prístup k hygiene a pitnej vode, dosiahnutie rodovej rovnosti, vytvorenie skutočného globálneho partnerstva. MRC sú však i základným ľudským právom. Možno ich tiež chápať ako nadstavbu k Všeobecnej deklarácii ľudských práv prijatej na pôde OSN v roku 1948, avšak s tým rozdielom, že cieľom MRC je definovať vybrané oblasti, v ktorých by malo v pevne stanovenom čase nastať konkrétne a merateľné zlepšenie.

Podpisom 189 krajín na pôde OSN sa vytvoril spoločný záväzok pre všetkých. Všetky krajiny sveta majú spoločne hľadať riešenia na odstránenie globálnej chudoby.

„Nie je na Organizácii spojených národov, aby dosiahla splnenie všetkých MRC. V každej krajine musia byť dosiahnuté spoločným úsilím vlády a ľudí.“

Kofi Annan,
generálny sekretár OSN v rokoch 1997 – 2006

AKTIVITA:

Nájdí problém, hľadaj riešenie!

Čas: 15 minút

Pomôcky: čisté papiere pre každú skupinu žiakov, kópie jednotlivých Miléniových rozvojových cieľov pre každú skupinu. Zoznam nájdete na internete, do vyhľadávača zadajte „Miléniové rozvojové ciele“.

Ciele:

- zistiť, čo považujú žiačky a žiaci za najväčšie problémy sveta
- začať diskusiu o Miléniových rozvojových cieľoch (MRC)
- diskutovať o svetových problémoch
- oboznámiť žiakov s metódou brainstormingu (myšlienkovvej mapy)

Poznámka: Ide o takzvanú evokačnú aktivitu, vhodnú ako úvod k MRC. Po tejto aktivite odporúčame zaradiť jednu z hlavných aktivít uvedených v jednotlivých kapitolách.

Postup:

1. Rozdeľte žiakov do skupín (max. 5-členných) a rozdajte im prázdny list papiera.
2. Vyzvite ich, aby v skupine diskutovali o tom, čo považujú za najväčšie globálne problémy. Upozornite ich, aby rozoberali najmä problémy, ktoré postihujú chudobné krajiny (tie sa môžu týkať aj nás).
3. Po krátkej diskusii si každá skupina zapíše na papier 5 problémov, ktoré je potrebné vo svete riešiť v priebehu 10 rokov. Vyzvite žiakov, aby problémy formulovali vo forme opatrení.

Príklad:

Problém: ľudské práva

Opatrenie: do roku 2020 o polovicu znížiť počet krajín, ktoré sa považujú za nedemokratické

4. Vyzvite skupiny, aby jedna po druhej čítali definované problémy a zapisujú ich na tabuľu. Ak sa budú niektoré témy opakovať, pridajte k nim čiarky podľa toho, koľkokrát zazneli. Výsledkom bude zoznam problémov sveta, ktoré trieda považuje za najaktuálnejšie a najzávažnejšie.
5. Rozdajte kópie MRC do každej skupiny a opýtajte sa, do akej miery sa zhodujú problémy formulované skupinou s reálnymi Miléniovými rozvojovými cieľmi.

Reflexia:

Diskutujte so žiakmi:

- Doplnili by ste Miléniové rozvojové ciele o niektoré ďalšie? Prečo?
- Ktoré z MRC sú podľa vás najdôležitejšie a prečo?
- Môžeme aj my prispieť k riešeniu niektorých svetových problémov a ako?
- Vybrali by ste ako prioritné iné ciele z papiera vo vašej skupine a prečo?

AKTIVITA:

Pavučina (globálnych) príčin a dôsledkov

Pred touto aktivitou odporúčame, aby ste si spolu so žiakmi pozreli film Biele holubice, ktorý je prílohou príručky na DVD.

Čas: cca 20 – 40 minút, podľa veľkosti skupiny a dĺžky diskusie a reflexie

Pomôcky: kĺbko, kartičky z prílohy č. 1, lepiaca páska (najlepšie papierová), asi 20 čistých papierov (približne formát A6)

Ciele:

- rozvíjanie kritického a kreatívneho myslenia prostredníctvom inovatívnych organizačných foriem výučby
- rozvíjať schopnosť prepájať súvislosti
- schopnosť pracovať spoločne v skupine

Postup:

1. Rozdeľte žiakov do skupín po 6.
2. Piatim členom skupiny dajte jednu kartičku zo série (pozri prílohu č. 1), šiesty, ktorému sa už kartička neušla, bude zapisovateľom.

Odporúčanie: Zapisovateľom môže byť žiak/čka, ktorý/á nemá problém s rýchlym písaním.

3. Požiadajte piatich žiakov v každej skupine, aby sa postavili do kruhu.
4. Požiadajte ich, aby si kartičky nalepili na hrud' alebo brucho, a to tak, aby boli viditeľné pre všetkých členov skupiny.
5. Žiakom oznámte, že budú v rámci skupiny pracovať spoločne, preto je dôležité, aby sa navzájom podporovali a pomáhali si.
6. Žiakov v každej skupine, ktorý má na sebe nalepenú kartičku s názvom „Chudoba“ podajte kĺbko so špagátom.
7. Tento žiak bude (aj s pomocou ostatných členov skupiny vrátane zapisovateľa) musieť nájsť prepojenie „chudoby“ s obsahom ktorejkoľvek kartičky ostatných žiakov, ktorí stoja v kruhu. Ostatní žiaci v skupine môžu žiakovi pomôcť. Ak takéto prepojenie niekto nájde, nahlas ho oznámi všetkým členom skupiny a podá špagát tomu žiakovi, ktorý má na sebe kartičku, s ktorou je téma „chudoba“ podľa neho prepojená. Toto prepojenie musí krátko zdôvodniť.

Príklad:

Chudoba – Vzdelanie

Chudobní ľudia (alebo krajiny) nemajú dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie kvalitného, niekedy ani základného vzdelania.

Chudoba – Zdravie

Chudobní ľudia majú vyššie riziko ochorenia na bežné choroby. Dôvodom môže byť napr. chýbajúci prístup k pitnej vode; nedostatok prostriedkov na nákup liekov alebo zaplatenie zdravotnej starostlivosti; slabé povedomie o hygiene; nezdravá životospráva...

8. Následne každý žiak, ktorý dostane do rúk kĺbko, musí nájsť prepojenie s akoukoľvek ďalšou kartou (témou), ktoré majú na sebe nalepené iní členovia skupiny.

9. Zapisovateľ medzitým zapisuje prepojenia na prázdne papiere a lepí ich na špagát medzi žiakov, ktorí prepojenie predstavujú.
10. Učiteľ facilituje celý proces, pozoruje priebeh v skupinách.
11. Po uplynutí časového limitu (10 min.) môže učiteľ slovne zhodnotiť hustotu sietí každej skupiny.
12. Na záver zapisovatelia odlepia kartičky zo špagátov a nalepia ich na stenu alebo na tabuľu tak, aby boli kartičky jednotlivých skupín oddelené.
13. Učiteľ a žiaci diskutujú o kartičkách všetkých skupín, prípadne iba vybraných.

Postup:

- Ktoré prepojenia sa vám vo vašej skupine javili ako najsilnejšie?
- Pri ktorých prepojeniach ste mali pochybnosti? Prečo?
- Ocítla sa vaša skupina v situácii, keď mala problém nájsť prepojenie medzi jednotlivými kartičkami (MRC)? Ktoré to boli?
- Vychádzala vaša skupina pri hľadaní prepojení skôr z tém a problémov známych zo Slovenska, alebo skôr z tých, ktoré sa odohrávajú v krajinách globálneho juhu (tzv. rozvojových krajín)?

Pravidlá:

Obsah prepojení sa nemôže opakovať – to znamená, že každé prepojenie sa v jednej skupine môže objaviť iba raz.

Odporúčania:

Aktivitu môžete uskutočniť pred uvedením témy Miléniových rozvojových cieľov i po odučení bloku. Na záver bude mať aktivita skôr evalvačný (hodnotiaci) charakter. Môžete porovnať, čo sa žiaci o téme počas vzdelávacieho bloku naučili a ako sa rozvinuli ich kompetencie kritického myslenia.

PRÍLOHA Č.1:

Chudoba	Bezpečnosť: vojenské konflikty
Zdravie: zdravie detí, zdravie matiek	Vzdelanie: základné vzdelanie pre všetkých
Rovnosť žien a mužov	

AKTIVITA:

Surfujeme za lepší svet

Čas: cca 90 minút

Pomôcky: počítače, pripojenie na internet; aktivitu odporúčame realizovať v počítačovej učebni

Ciele:

- rozvíjať schopnosť pracovať s informačno-komunikačnými technológiami
- schopnosť získavať a spracovávať informácie prostredníctvom internetu a využívať tieto schopnosti v reálnom živote
- zoznámiť sa s rozličnými druhmi elektronických médií a spoznať ich potenciál pri ovplyvňovaní verejnej mienky
- rozvoj analyticko-kritického a tvorivého myslenia
- kooperácia v skupine, preberanie primeranej osobnej zodpovednosti
- práca s cudzím jazykom

Postup:

1. **Pred aktivitou:** zapnite počítače a presvedčte sa, či sú pripojené na internet. Skontrolujte ľubovoľné video na stránke www.youtube.com a zistite, či sa sťahuje dostatočne rýchlo a dá sa plynulo sledovať.
2. **Samotná aktivita:** žiakov rozdeľte do skupín po 3 – 4. Každá skupina má k dispozícii aspoň jeden počítač s rýchlym pripojením na internet.
3. Zadaťte skupinám úlohu, aby našli na stránke www.youtube.com (alebo inej podobnej legálnej internetovej stránke s krátkymi videami z celého sveta) čo najviac a podľa uváženia čo najlepších videí, ktoré sa venujú Miléniovým rozvojovým cieľom alebo sú s nimi prepojené (v angličtine: Millennium Development Goals). Časový limit na danú prácu je cca 30 minút (podľa počtu žiakov v skupine a rýchlosti internetového pripojenia).
4. Každá skupina bude vyhľadávať iný typ videí (s prepojením na MRC!):
 - ▶ **Skupina 1:** kampaň mimovládnej (neziskovej) organizácie
 - ▶ **Skupina 2:** kreslené video alebo animácia
 - ▶ **Skupina 3:** hudobný klip
 - ▶ **Skupina 4:** rozhovor s významnou osobnosťou alebo monológ významnej osobnosti
 - ▶ **Skupina 5:** občiansku iniciatívu alebo vlastnú iniciatívu detí
 - ▶ **Skupina 6:** oficiálnu kampaň Organizácie Spojených národov (United Nations)
 - ▶ **Skupina 7:** prezentácia (slideshow) obrázkov

Väčšina videí bude v anglickom (alebo inom cudzom jazyku), niektoré môžu byť v češtine, len málo nájdete v slovenčine. Preto je vhodné, aby žiaci ovládali anglický jazyk.
5. Skupinám vysvetlite, že okrem nájdenia videa majú odpovedať na otázky podľa vlastného uváženia a konsenzu v skupine (otázky môžete napísať na tabuľu alebo na veľký papier, prípadne skopírovať a dať každej skupine na samostatnom papieri):
 - ▶ Čo sú to MRC (v angl. Millennium Development Goals)? Skúste vytvoriť vlastnú definíciu len na základe sledovaných videí.
 - ▶ Na aké MRC sa snaží dané video upozorniť?
 - ▶ Ktorá kampaň na vás najsilnejšie zapôsobila? Prečo?
 - ▶ Nájdite čo najviac podobností a odlišností medzi videami, ktoré ste našli, a bežnými televíznymi reklamami!
 - ▶ Aký majú tieto videá alebo prezentácie cieľ? Myslíte si, že sa im ho podarilo naplniť? Ako? Ktoré považujete za najvydarenejšie? Prečo?

- ▶ Vedeli by ste si predstaviť, že vyrábate video s podobným zámerom? Čo by ste na to potrebovali? Ako by prebiehala príprava a realizácia? Aké podmienky by malo takéto video spĺňať, aby upozornilo ľudí na tému MRC? Na čo by ste si pri tvorbe takéhoto videa mali dávať pozor? Čomu by ste sa mali vyhnúť?
- ▶ Prečo je podľa vás tak málo videí na tému MRC v slovenskom jazyku? Našli ste vôbec nejaké?

Alternatíva:

Žiakom môžete na úvodnej hodine rozdeliť iba úlohy a témy. Pracovať budú doma alebo počas popoludňajších hodín v škole. V takom prípade môže prospieť zníženie počtu žiakov v jednej skupine. V presne stanovenom čase budú žiaci výsledky práce a odpovede na otázky spoločne s následnou diskusiou prezentovať. Žiakov môžete požiadať, aby priniesli video stiahnuté a uložené na USB kľúči (existuje niekoľko legálnych a voľne stiahnuteľných softvérov, ktoré umožňujú stiahnutie krátkych videí). Pri prezentácii budete potrebovať projektor a počítač.

Reflexia, diskusia, záver:

- Dajte žiakom priestor na prezentáciu vybraného videa a odpovede na otázky. Ideálne je, aby sa postupne vystriedali všetky skupiny.
- Nechajte žiakom priestor na nezáväznú diskusiu, ale nezabudnite ju facilitovať.
- Na záver sa žiakov môžete opýtať, čo sa im na aktivite páčilo viac, prípadne čo menej.
- Povzbudte skupiny, aby sa pokúsili vytvoriť vlastné video na tému MRC.

AKTIVITA:

Divadlo Svet

Čas: 30 – 45 minút

Pomôcky: kartičky s nápismi týchto pojmov (jeden pojem na jednej kartičke):

Chudoba – Zdravie – Vzdelanie – Bezpečnosť – Životné prostredie – Hlad – Voda – Rozvojová spolupráca (rozvojová pomoc) – Ľudské práva – Spravodlivý obchod – Rovnosť mužov a žien (Gender)

Ciele:

- prezentovať sa prostredníctvom dramatického stvárnenia
- pracovať v skupine – rozvíjanie sociálnych zručností
- pochopenie Miléniových rozvojových cieľov a ich vzájomnej previazanosti

Postup:

1. Žiakov rozdeľte do skupín po 3 – 4 (pri väčšom počte žiakov môže byť v jednej skupine aj viac tak, aby mala každá skupina iné kartičky).
2. Každý skupine dajte vylosovať dve karty. Žiakov dopredu upozornite, že obsah kariet nemôžu nikomu prezradiť a slová z nich nemôžu nahlas vysloviť (ani počas prípravy).
3. Skupinám oznámte, že majú 10 minút (podľa uváženia učiteľa) na prípravu dramatickej scény (skeču), v ktorom stvárnia pojmy z oboch vylosovaných kartičiek. Pojmy musia prepojiť v jednej scéne a pri jej stvárnení nesmú vysloviť žiadne slovo, ani si pomôcť písaním. Môžu si pomôcť predmetmi z okolia (triedy). Ideálne je, keď skupinám umožníte pracovať na príprave scény v priestoroch školy alebo vo vonkajších priestoroch (nie je to podmienkou, ale je to výhodné).

4. Po uplynutí časového limitu zvolajte žiakov a postupne jednotlivé skupiny predvedú svoju divadelnú scénu.
5. Ostatní žiaci v priebehu scény alebo po jej ukončení hádajú, aké výrazy sa na karte danej skupiny nachádzajú.
6. Na záver sa žiakom poďakujte, povzbudte ich spoločným potleskom a otvorte diskusiu.
Odporúčané otázky:
 - ▶ Čo mali podľa vás spoločné všetky pojmy z kariet?
 - ▶ Myslíte si, že pojmy z kariet sa väčšmi týkajú Slovenska, alebo iných krajín? Akých krajín alebo oblastí sveta sa podľa vás najväčšmi dotýkajú? Prečo?
 - ▶ Počuli ste o Miléniových rozvojových cieľoch? Stručne predstavte, čo zahŕňajú a čo je to Miléniová deklarácia.
 - ▶ V čom podľa vás môžu byť MRC a Miléniová deklarácia prínosné?
 - ▶ Myslíte si, že sa jej ciele podarí naplniť? Ktoré áno a ktoré nie? Prečo? V ktorých krajinách alebo regiónoch sa podarí ciele naplniť skôr, a v ktorých možno neskôr?
 - ▶ Čo môže urobiť každý z nás, ak chce aspoň malým dielom prispieť k naplneniu MRC? Máš nápady, čo môžeš urobiť ty v najbližšom čase, v našej škole, v našej obci/meste, doma? Aké?

Alternatíva:

Pri nižšom počte žiakov (max. 18, po 6 žiakov v troch skupinách) môžete využiť túto aktivitu ako súťaž v pantomíme. Aktivita je vhodná na vzbudenie záujmu žiakov o tému. Je veľmi krátka, môže byť použitá ako úvodná k MRC alebo ako aktivizačná hra.

1. Vyzvite každú skupinu, aby si zvolila jedného zástupcu alebo zástupkyňu, ktorý/á bude hádať pojmy pantomimicky predvádzané zvyškom skupiny.
2. Pripravte si kartičky s pojmami. Podľa vlastného uváženia ich môžete vyššie definované pojmy rozšíriť o ďalšie, napr. detská práca, ľudské práva, vojnové konflikty, globalizácia, detskí vojaci, HIV/AIDS a pod. Písmo a kartičky by mali byť dostatočne veľké (formát A4).
3. Rozdeľte pojmy podľa počtu skupín (ak máte napr. 15 pojmov a tri skupiny, vytvoríte si tri kôpky s 5 pojmami). Skupiny sa na kartičky nemôžu pozrieť.
4. Vyzvite zástupcu prvej skupiny, nech sa postaví k vám chrbtom, aby nevidel pojmy, ktoré budete ukazovať zvyšku skupiny.
5. Každý skupine určite presný čas na hranie scény a hádanie pojmov – napríklad pri 5 pojmoch dve minúty. Počas týchto dvoch minút sa bude skupina získať čo najviac bodov za uhádnutie pojmov.
6. Postupne ukazujte skupine pojmy (za chrbtom hádajúceho člena). Skupina musí čo najrýchlejšie zahrať scénu (bez použitia slov!) a zástupca, ktorý stojí otočený chrbtom k vám, háda. Ak nevie uhádnuť, môže povedať ĎALEJ a vy ukážete ďalšiu kartičku. Takto pokračujte, až kým sa neminú kartičky s pojmami alebo vami meraný časový limit.
7. Vystriedajte všetky skupiny (každá má iné pojmy) a na konci zrátajte počet bodov, teda uhádnutých pojmov.

7. Na úplný záver sa žiakov môžete spýtať:
 - ▶ Ako sa vám páčila táto aktivita? V čom vás zaujala, prípadne nezaujala? Prečo?

Miléniové rozvojové ciele OSN pre Afganistan:

Cieľ 1:

Eliminácia extrémnej chudoby a hladu

- Znížiť o 3 % ročne podiel ľudí s príjmom nižším ako jeden dolár na deň.
- Znížiť o 5 % ročne podiel ľudí trpiacich hladom.

Cieľ sa pravdepodobne nepodarí splniť. Z vysokého hospodárskeho rastu krajiny v ostatných rokoch neprofitovali tí najchudobnejší. Aj preto zostáva chudoba jedným z najväčších problémov Afgancov. Boj proti nej a proti hladu nenapreduje dostatočne rýchlo.

Cieľ 2:

Dosiahnuť základné vzdelanie pre všetky deti

- Zabezpečiť, aby do r. 2020 všetky deti v Afganistane, chlapci a dievčatá rovnako, mali možnosť absolvovať kompletne základné vzdelanie.

Cieľ sa takmer určite nepodarí naplniť. Aj dnes navštevuje v Afganistane školu menej ako polovica všetkých detí. Napriek veľkému pokroku v prístupnosti škôl v ostatných rokoch, najmä na vidieku zostáva mnoho dievčat bez akéhokoľvek vzdelania. Dôvodom sú predovšetkým kultúrne faktory, bezpečnostná situácia, nedostatok škôl a veľká vzdialenosť medzi domovom a školou.

Cieľ 3:

Presadiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien

- Odstrániť rodovú nerovnosť vo všetkých stupňoch vzdelania do roku 2020.
- Zabezpečiť ženám podiel na ekonomike a prístup k súdnictvu.
- Zvýšiť zastúpenie žien vo vládných funkciách na 30 %.

Cieľ sa takmer určite nepodarí naplniť. V súčasnosti je gramotná len každá ôsma afganská žena. Priemerný príjem žien je neporovnateľne nižší ako príjem mužov a ich život sa často odohráva za múrmi domu. Vďaka reformám v tejto oblasti je aj napriek tomu podiel žien v afganskom parlamente vyšší ako na Slovensku.

Cieľ 4:

Zníženie detskej úmrtnosti

- O dve tretiny znížiť úmrtnosť detí do 5 rokov.

Cieľ sa pomaly darí naplňovať. Väčšina detí je dnes očkovaná proti tuberkulóze, detskej obrne či osýpkam, zlepšuje sa prístup k základnej zdravotnej starostlivosti pre matky a deti. Napriek tomu má iba jedna krajina sveta (Sierra Leone) vyššiu mieru detskej úmrtnosti ako Afganistan. Stanovený cieľ sa javí ako príliš odvážny. Podarí sa k nemu priblížiť, pravdepodobne však zostane nedosiahnutý.

Cieľ 5:

Zlepšenie zdravia matiek

- O tri štvrtiny znížiť úmrtnosť matiek.

Cieľ sa darí naplňovať, ale iba veľmi pomaly. Úmrtnosť matiek pri pôrode je v Afganistane druhá najvyššia na svete, nikde inde na svete nie je jej miera taká vysoká ako v niektorých vidieckych oblastiach južného Afganistanu. Zvýšenie podielu žien medzi lekármi dáva nádej do budúcnosti. Je však pravdepodobné, že najmä situácia na vidieku sa bude zlepšovať iba veľmi pomaly.

Cieľ 6:

Bojovať proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám

- Zastaviť šírenie a postupne znižovať výskyt HIV/AIDS, malárie a iných vážnych chorôb.

Boj proti malárii a tuberkulóze v Afganistane je úspešný. Výskyt týchto ochorení prudko klesá, hoci Afganistan stále patrí medzi krajiny s celosvetovo najvyšším podielom ochorení na tuberkulózu na počet obyvateľov. Na druhej strane, skrytým problémom zostáva HIV/AIDS, o jeho rozšírení neexistujú jasné údaje. K jeho tichému šíreniu v krajine prispieva nízky stupeň vzdelania, chudoba, vysoká nezamestnanosť, množstvo užívateľov injekčne aplikovaných drog, nízke spoločenské postavenie žien, existencia sexuálneho otroctva a prostitúcie.

Cieľ 7:

Zabezpečiť udržateľnosť životného prostredia

- Integrovať princípy udržateľného rozvoja do politiky a programov krajiny a znižovať straty environmentálnych zdrojov.

Kvalitu životného prostredia sa nedarí zlepšovať. Príkladom môžu byť lesy, ktoré sú zdrojom palivového dreva, ich plocha sa neustále znižuje. Podiel mestského obyvateľstva stúpa najrýchlejšie v Ázii, čo ešte prehľbuje problém obyvateľov žijúcich v slumoch.

Cieľ 8:

Zabezpečiť udržateľnosť životného prostredia

- Ďalej rozvinúť otvorený obchod a finančné systémy, ktoré sú založené na jasných a nediskriminujúcich pravidlách vrátane záväzku dobrej správy vecí verejných, rozvoja a znižovania chudoby na národnej aj medzinárodnej úrovni.
- Zabezpečiť fungovanie obchodného a finančného systému, ktoré sú postavené na pravidlách otvorenosti, predpovedateľnosti a nediskriminácie vrátane záväzku rozvoja, odstraňovania chudoby a dobrého spravovania krajiny.

- Podieľať sa na zefektívnení rozvojovej pomoci, ktorá podporí trvalo udržateľný rast Afganistanu.
- V spolupráci s farmaceutickými spoločnosťami zabezpečiť prístup k základným liekom.

Afganistan zostáva závislý od rozvojovej pomoci. Prekážkou zvyšovania jej efektívnosti sú okrem iného korupcia a byrokratický aparát, ale aj vysoké náklady na zahraničných konzultantov či niektoré nekvalitné a neefektívne projekty.

Cieľ 9:

Zabezpečiť udržateľnosť životného prostredia

- Zreformovať a profesionalizovať afganskú národnú armádu a politiku.
- Odstrániť všetky pozemné míny a ostatnú nevybuchnutú muníciu.
- Zredukovať podiel ópia na celkovom hrubom domácom hospodárstve na 1 %.

Napriek tomu, že počet príslušníkov afganskej polície a armády vzrástol a ich vybavenie je lepšie ako kedkoľvek predtým, teroristických útokov je čoraz viac. Boj proti pestovaniu a spracovávaniu drog v mnohých oblastiach krajiny takisto zlyháva. Výrazný pokrok sa dosiahol iba pri odstraňovaní mín a nevybuchnutej munície.

Kde sa možno dozvedieť viac o Miléniových rozvojových cieľoch?

www.svetbezchudoby.sk – slovenská webová stránka o MRC s príkladmi rozvojových projektov, ktoré realizujú slovenské organizácie.

<http://cyberschoolbus.un.org> – interaktívna stránka, ktorá približuje jednotlivé MRC (v angličtine), znázorňuje ich previazanosť, doterajšiu mieru naplnenia cieľov a uvádza konkrétne príklady, ako sa mladí angažovaní ľudia prichýlili k naplneniu jednotlivých cieľov.

www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti-228_8.htm – česká stránka o rozvojovej spolupráci, globálnych témach a MRC.

Chudoba a hlad

V prvom rade treba zaistiť, aby mali ľudia v Afganistane dostatok prostriedkov na zabezpečenie základných životných potrieb vrátane stravovania a netrpeli hladom.

Medzi základné potreby okrem dostatku potravín môže patriť aj základné oblečenie, zdravotná starostlivosť, čistá voda, adekvátne životné prostredie či zabezpečenie školskej dochádzky.

Afganistan je jedna z najchudobnejších krajín sveta. Hoci sa postupne darí odstraňovať následky vojen, ktoré krajinu sužovali takmer štvrtstoročie, predpokladá sa, že viac ako 7 miliónov Afgancov, čiže takmer tretina obyvateľov, nemá dostatok jedla na to, aby mohli viesť aktívny a zdravý život. Ďalších 8,5 milióna je na hrane potravinovej bezpečnosti.

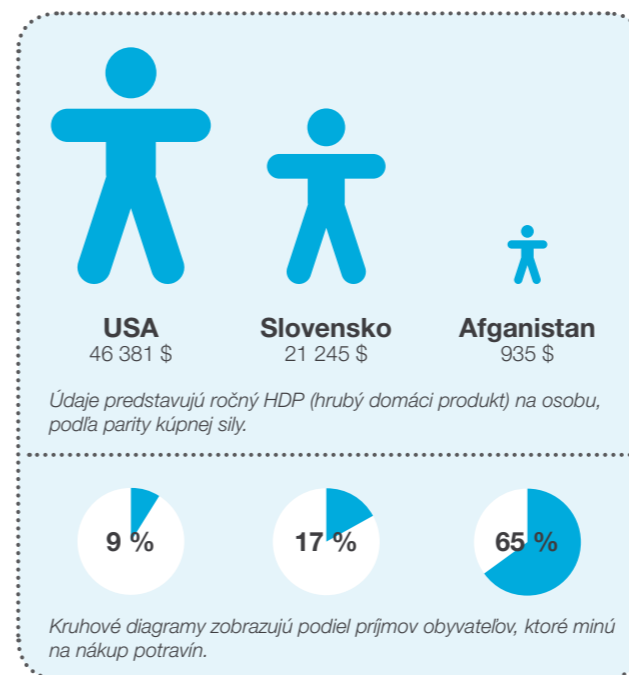
Čo spôsobilo, že v Afganistane nie je dostatok jedla pre všetkých?

Hlavnou príčinou je vojna, ktorá v krajine zničila takmer všetko – školy, ktoré mohli vychovať vzdelanú generáciu; zavlažovacie systémy, ktoré sú predpokladom dobrej úrody; priemysel a továrne, ktoré dávali ľuďom prácu; nemocnice, ktoré predlžovali a skvalitňovali ľuďom život; cesty a elektrické rozvody, ktoré prispievali k blahobytu a ekonomickému rastu krajiny. V dôsledku vojny zostali polia a cesty plné mín, čiže ľudia nemohli pásť dobytok, obhospodarovať polia a voľne sa pohybovať. Počas vojnových rokov opustili krajinu milióny vzdelaných a úspešných ľudí a mnohí sa dodnes nevrátili. Utrpel priemysel a obchod, narušili sa obchodné vzťahy medzi ľuďmi žijúcimi v krajine i tie na medzinárodnej úrovni. Zastavila sa modernizácia a zvyšovanie efektívnosti obchodu, služieb, priemyslu či poľnohospodárstva.

Naopak, krajina sa vrátila desiatky rokov späť. Potvrá generácie, kým sa podarí Afganistanu preklenúť túto priepasť a odstrániť následky vojny.

Veľký vplyv majú i klimatické pomery – až 400 tisíc ľudí je každoročne priamo ohrozených prírodnými katastrofami, ako sú suchá, záplavy, zemetrasenia alebo iné extrémne klimatické podmienky. Najväčšmi nimi trpia najchudobnejší ľudia žijúci v izolovaných vidieckych oblastiach, ľudia s nedostatkom vzdelania a finančných prostriedkov, tí, ktorí nemajú prístup k alternatívnym spôsobom obživy a nedostávajú rýchlu a efektívnu pomoc z domácich zdrojov alebo zo zahraničia. Možno však povedať, že Afganistan má dosť pôdy a iných prírodných zdrojov, ktoré môžu vyprodukovať potraviny pre všetkých.

V ostatných rokoch stúpili svetové ceny potravín. Postihlo to práve najchudobnejšie vrstvy, ktoré si nemohli dovoliť kúpiť ani základné potraviny ako predtým. Priemerná afganská rodina minie polovicu až tri štvrtiny svojich príjmov na nákup potravín (na Slovensku je to asi 17 %, v USA menej ako 10 %).

Poľnohospodárstvo naďalej zostáva základným kameňom miestnej ekonomiky, do veľkej miery je však odkázané na zavlažovanie. Hoci veľká časť Afganistanu je suchá a hornatá a úhrn zrážok v priebehu roka je veľmi nevyvážený, horské rieky môžu zabezpečiť dosť vody na to, aby bola veľká časť krajiny (najmä sever, juh a severovýchod) potravinovo sebestačná, či dokonca aby potraviny vyvážala. Vybudovanie alebo rekonštrukcia zavlažovacieho systému zničeného vo vojnách sa považuje za základ zaistenia potravinovej bezpečnosti.

Ešte aj dnes potrebuje 20 – 40 % Afgancov v priebehu roka potravinovú pomoc. Mnohí z nich sú odkázaní na pomoc príbuzných zo zahraničia, rozhodnú sa krajinu alebo región opustiť, alebo začnú pestovať výnosnú plodinu, ktorá nie je citlivá na nedostatok zrážok – ópiové plantáže poskytujú základnú surovinu na výrobu heroínu.

Až 40 % detí do piateho roku života nemá dostatok potravín, čo ovplyvňuje ich fyzický vývin. Mnohé deti namiesto školskej dochádzky pracujú, aby získali prostriedky na nákup jedla a iných základných potrieb pre seba alebo svoju rodinu. Tým sa sami pripravujú o lepšiu budúcnosť.

Tip pre učiteľku/učiteľa (práca s textom):

- Rozdeľte žiakov do skupín (max. 5-členných) a rozdajte im okopírovaný text kapitoly Čo spôsobilo, že v Afganistane nie je dostatok jedla pre všetkých?
- Vyzvite žiakov, aby si text prečítali.
- Po prečítaní diskutujte na tieto témy:
 - ▶ určite 3 najdôležitejšie príčiny nedostatku jedla v Afganistane
 - ▶ určite 3 najzávažnejšie dôsledky nedostatku jedla
 - ▶ určite 3 príčiny, ktoré by sa podľa vás dali riešiť a navrhnite riešenia
 - ▶ určite 3 príčiny, ktoré by ste vedeli ovplyvniť aj vy zo Slovenska

AKTIVITA:

Môj bežný deň

Aktivita je vhodná pre žiakov nižších ročníkov.

Čas: 30 – 45 minút

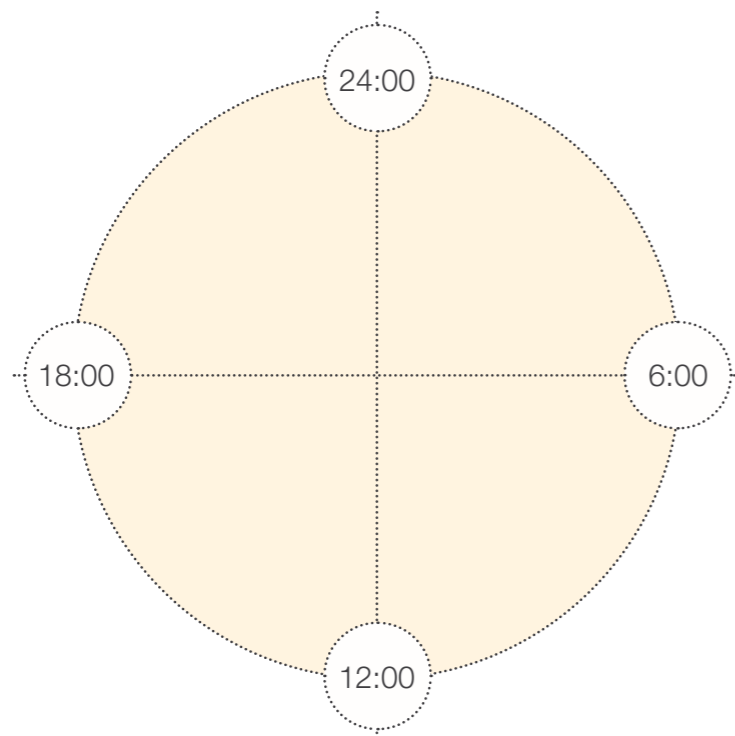
Pomôcky: pero, farbičky alebo iné pomôcky na kreslenie, veľký kus papiera

Ciele:

- identifikovať a popísať problém, podstatu javu
- schopnosť empatie do životnej situácie iných; schopnosť porovnávať, hľadať podobnosti i rozdiely medzi vlastnou životnou situáciou a situáciou iných
- schopnosť pochopiť súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi témami a problémami
- rozvíjať u žiakov sebareflexiu (rozmyšľať o sebe), sebaopoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie a osobný život

Postup:

1. Vyzvite žiakov, aby na veľký kus papiera nakreslili kruh.
2. Označte im, že kruh znázorňuje 24 hodín, teda jeden celý deň. Kruh si môžu rozdeliť na jednotlivé časti, aby si ľahšie vedeli predstaviť jednotlivé hodiny dňa.
3. Zadaťte im úlohu, aby sa snažili nakresliť alebo inou grafickou formou vyjadriť, ako väčšinou trávia svojich 24 hodín. Kresby by mali znázorňovať miesta, kde sa obyčajne nachádzajú; činnosti, ktoré bežne vykonávajú; ľudí, s ktorými sa stretávajú; teda čo práve robia v danom čase – v priebehu celých 24 hodín. Kresby môžu byť jednoduché, ich kvalitu nebude nikto hodnotiť. Samozrejme, motivujte ich, aby sa pokúsili o pekné vizuálne stvárnenie, ale upozornite ich, že dôležitejší je obsah.
4. Ak žiaci nedokážu zovšeobecňovať, môžu znázorniť, ako strávili včerašší deň.

5. Keď žiaci dokončia kreslenie, položte im jednoduché otázky. Tie môžu zapisovať na druhú stranu papiera.

Kolko mám rokov?

V akom meste alebo obci žijem?

Ako vyzerá môj domov?

.....

.....

.....

S kým bývam?

Kam chodím do školy?

Ako vyzerá moja škola?

Aké je moje najobľúbenejšie jedlo?

Ako najradšej trávim voľný čas?

Čomu by som sa chcel venovať v budúcnosti (o 5 alebo 10 rokov)?

.....

Aké sú moje najväčšie sny?

Diskusia a reflexia:

1. Rozdeľte žiakov do skupín, maximálne 5-členných.
2. Žiaci v skupine si navzájom porovnajú obrázky a hodnotia, ako väčšina z nich obyčajne trávi svoj čas. Rozprávajú sa o tom, z čoho majú najväčšiu radosť a naopak, ktorú činnosť neoblubujú.
3. Skupinám rozdáte papiere s afganskými kresbami. Doprajte skupinám čas, aby si obrázky spoločne pozreli a porozprávali sa o ňom.
4. Spýtajte sa ich:
 - ▶ V čom sú vaše obrázky podobné tým z Afganistanu a v čom sa odlišujú?
 - ▶ V čom sú vaše odpovede na otázky podobné tým z Afganistanu a v čom sa odlišujú?
 - ▶ Čo podľa vás spôsobuje najväčšie rozdiely?
 - ▶ Je niečo, čo vás na afganských kresbách a odpovediach na otázky mimoriadne prekvapilo?

PRÍLOHA:

Príbeh z Afganistanu

Moje meno je Amena a pochádzam z provincie Ghazni, ktorá sa nachádza južne od hlavného mesta Kábul. Žijem na predmestí Kábulu v štvrti Pulisukhta. Chodím do školy Kote Sangy, čo je dievčenská škola. Vede ju organizácia, ktorá pomáha dosiahnuť vzdelanie deťom, ktoré museli pracovať na ulici. Mám 17 rokov a toto je môj bežný deň:

Vstávam o štvrtj ráno, aby som sa prvýkrát pomodlila. Moslimovia sa modlia 5-krát denne a prvá modlitba je veľmi skoro ráno. O pol šiestej musím pomáhať s domácimi prácami, upratať, pripraviť raňajky pre mojich mladších súrodencov. O šiestej máme doma raňajky a potom idem do školy autobusom. O pol siedmej začíname prvou hodinou v škole. Vyučovanie máme do dvanástej, kedy spolu so spolužiačkami obedujeme. Pri príprave a servírovaní obeda sa všetky striedame. Jedna z nás nosí obed do chodby školy, kde čakajú spolužiačky sediace na koberčekoch. V Afganistane nezvykneme pri jedení sedieť pri stole, ale na zemi. V škole jedávame každý deň tú istú polievku so zeleninou a s afganským chlebom – naan. K tomu máme občas kúsok mäsa a zeleninu podľa sezóny.

Po škole ešte musím pomáhať doma s upratovaním a varením, ale nájdem si čas aj na svoju obľúbenú činnosť, ktorou je kreslenie. Spať chodím unavená o jedenástej hodine večer.

Zdravie

Vojnové konflikty v Afganistane mali na zdravotníctvo zničujúci vplyv. Každý deň zomierali stovky ľudí v bojoch alebo na následky pozemných mín. Zničené alebo poškodené boli mnohé nemocnice a zdravotnícke zariadenia, tisíce lekárov ušli do zahraničia, chýbali prostriedky na nákup očkovacích látok, liekov a základného zdravotníckeho zariadenia. Absentovala zdravotná výchova, obyvateľstvo nikto nevedol k tomu, aby lepšie pochopilo možnosti ochrany vlastného zdravia a liečby.

Sociálne indikátory vrátane tých, ktoré popisujú úroveň zdravotníctva, boli v Afganistane na nízkej úrovni už pred sovietskou inváziou v roku 1979. Dnes však patria k najnižším aj v porovnaní s najchudobnejšími krajinami sveta. Pre Afganistan je typická vysoká miera detskej úmrtnosti aj úmrtnosti žien spojených s pôrodom a nízka miera dožitia.

Najväčšmi trpia ženy a deti. Nikde na svete nemajú tehotné ženy ťažší život ako v Afganistane. Až deväť z desiatich pôrodov sa odohrá doma, bez prítomnosti školeného zdravotníckeho pracovníka. Iba 30 % zdravotníckych zariadení má odborný ženský personál, ktorý môže v tradične konzervatívnom prostredí vykonávať všetky fyzické kontroly a testy pre ženy. Aj preto jedna zo šesťdesiatich žien zomiera pri pôrode, v niektorých menej rozvinutých oblastiach krajiny dokonca každá pätnásť žena. Každých 27 minút zomrie v Afganistane jedna žena na komplikácie spojené s tehotenstvom alebo pôrodom, za jediný rok ich je 25 tisíc. Negatívny vplyv na zdravie matiek a detí má aj skutočnosť, že viac než polovica žien sa vydáva skôr, ako dovŕši 18. rok života.

Detská úmrtnosť je veľmi vysoká. Kým na Slovensku zomiera do piateho roku života iba 8 z tisíce detí, v Afganistane je to takmer každé štvrté dieťa (235 z 1000).

Vo všetkých oblastiach zdravotníctva sa však v ostatných rokoch podarilo dosiahnuť výrazný úspech. Napriek tomu, že miera detskej úmrtnosti je stále vysoká, má jednoznačne klesajúcu tendenciu. Médiá, putovné divadelné súbory a odborné kurzy pre ženy pomohli zvýšiť povedomie ľudí o pravidlách hygieny a zdravšieho životného štýlu. Väčšina Afgancov má dnes prístup k základnej zdravotnej starostlivosti. Očkovacie látky sa postupne dostávajú takmer ku všetkým deťom – dnes je proti osýpkam zaočkovaných 75 % detí. Zhruba 12 tisíc detských životov ročne má na konte tuberkulóza, asi tretina detí stále nie je proti nej zaočkovaná. Situácia sa zlepšuje najmä v mestách, vďaka čomu je tu miera detskej úmrtnosti až o 20 % nižšia ako na vidieku.

Väčšinu zdravotníckych služieb dnes v Afganistane zabezpečujú mimovládne organizácie podporované takmer výhradne zo zahraničných zdrojov.

Za pretrvávajúce najväčšie problémy Afganistanu v oblasti zdravotníctva sa považujú:

- extrémna chudoba
- vysoká miera negramotnosti
- veľmi zlá úroveň zásobovania pitnou vodou, kanalizácie a hygieny
- nízka miera povedomia o starostlivosti o zdravie a hygiene medzi obyvateľmi

AKTIVITA:

Projekt

Na prípravu a realizáciu aktivity budete potrebovať tri vyučovacie hodiny.

Čas: tri vyučovacie hodiny (135 minút)

Pomôcky: nastrihané kópie kartičiek z prílohy č. 1 a príloh č. 2 – 5

Ciele:

- využívať rôzne typy prezentácií
- identifikovať a popísať problém, podstatu javu
- na základe získaných informácií formulovať jednoduché závery
- kultivovane prezentovať svoje produkty, názory
- pracovať v skupine
- výchova k schopnosti vytvoriť si vlastný názor na základe prijímaných informácií

Postup:

1. vyučovacia hodina

1. Žiakov rozdelte do skupín po 4 – 6.
2. Každá skupina si vyžrebuje jednu kartičku z prílohy 1. Ak máte žiakov v triede viac, jednu tému môžu mať dve skupiny.
3. Vysvetlite žiakom, že každá kartička reprezentuje jeden globálny zdravotný problém. Cieľom každej skupiny bude naštudovať si danú tému a pripraviť k nej propagačnú kampaň.
4. Každá skupina si vyžrebuje jednu kartičku z príloh 2 – 5. Kartička vyjadruje, akou formou bude skupina tému z kartičky 1 prezentovať. Ak máte žiakov v triede viac, jednu formu prezentácie môžu mať dve skupiny. Dbajte na to, aby dve skupiny nemali rovnaké témy a zároveň rovnakú formu propagácie. Na záver bude mať teda každá skupina konkrétnu tému a konkrétnu formu jej prezentácie (propagácie).
5. Skupinám oznámte, že ich cieľom bude v priebehu jedného týždňa (alebo presne určeného počtu dní) naštudovať danú tému, získať o nej základné informácie, spoznať fakty, príčiny a súvislosti, dobre sa v téme orientovať.
6. Zvyšok vyučovacej hodiny využite na to, aby sa jednotlivé skupiny rozhodli, akou formou tému spracujú, rozdelili si úlohy v rámci skupiny, načrtli časový plán, premysleli si, aké pomôcky budú potrebovať a kto ich zabezpečí. Vyzvite žiakov, aby v príprave projektu pokračovali aj po skončení vyučovania, vo svojom voľnom čase.

2. vyučovacia hodina

7. V presne určený deň a čas budú žiaci v priestoroch školy pripravovať všetko potrebné na prezentáciu témy, ktorú si vyžrebovali na predchádzajúcej vyučovacej hodine.
8. Ak žiaci nemajú všetky pomôcky, ktoré potrebujú, pomôžte im (v rámci možností školy) zabezpečiť ich. Ideálne je pracovať v priestoroch, kde budú mať žiaci prístup k internetu, ale nie je to podmienkou.
9. Na záver hodiny by mali mať hotovú alebo aspoň rozpracovanú formu prezentácie. Ak prezentácia nebola dokončená, oznámte žiakom, že na to majú čas do ďalšej vyučovacej hodiny. Oznámte jej presný dátum a čas. Žiaci pokračujú na príprave projektu mimo vyučovania.

3. vyučovacia hodina

10. Žiaci prezentujú svoju prácu. Každé skupine môžete oznámiť presný čas na prezentáciu témy spôsobom, ktorý si vyžrebovali. Ostatní žiaci prezentáciu pozorujú a môžu ju aj hodnotiť.

Poznámka:

Ak je pre vás náročné nájsť dostatočný časový priestor na prípravu a realizáciu aktivity, môžete prípravu prezentácie skrátiť na jednu vyučovaciu hodinu s následnou spoločnou prácou žiakov v skupine mimo vyučovania.

Reflexia:

Diskutujte so žiakmi:

- Po každej prezentácii so žiakmi diskutujte. Spýtajte sa ich, ako a kde hľadali informácie o téme, čo zaujímavé sa dozvedeli, ako sa im v skupine pracovalo.
- Po prezentácii ohodnotte každú skupinu, ale aj triedu ako celok. Spýtajte sa žiakov, ako sa im takáto forma vyučovania páčila a čo mohlo byť inak, ako sa im pracovalo v skupine a čo sa naučili o téme, ale aj prostredníctvom formy takejto práce.
- Ak vznikli k prezentáciám nejaké výstupy, odporúčame ich nechať vyvesené v triede v priebehu nasledujúcich dní.

Inšpirujte sa!

www.wsscc.org/en/resources/advocacy-material/wash-images-messages/wash-2007/index.htm
(Internetová stránka je v anglickom jazyku.)

PRÍLOHA Č.1:

Malária	HIV/AIDS
Tuberkulóza	Prístup k čistej vode a hygiena

PRÍLOHA Č.2:

Plagátová kampaň

Prípravte plagátovú kampaň, ktorej cieľom je zvýšiť povedomie o danom zdravotnom probléme.

- Naštudujte si základné informácie o téme na internete; vyhládajte zaujímavé dáta.
- Vytvorte veľké plagáty k témam s cieľom zvýšiť o nich povedomie alebo zvýšiť úroveň prevencie v prostredí mladých ľudí na Slovensku. Snažte sa plagáty vytvoriť tak, aby ostatných rovesníkov zaujali, aby dostatočne informovali, ale aby zbytočne nešokovali.
- Ukážte plagáty svojim spolužiakom v triede. Snažte sa pripraviť prezentáciu čo najpútavejšie, aby vašich spolužiakov zaujala.
- Počas prezentácie predstavte základné fakty o téme, príčiny problému, miesta vo svete, kde je téma považovaná za vážny problém, možné riešenia, príklady dobrej praxe (úspešné príklady, ako sa podarilo problém vyriešiť).
- Všetci členovia skupiny sa musia zapojiť do prípravy alebo realizácie práce.

Poznámka:

Vyhýbajte sa stereotypnému zobrazeniu (napr. deti v extrémnej chudobe s nafúknutými bruškami). Skúste zobrazovať dané témy skôr prostredníctvom symbolov, fantázie, citlivo, bez toho, aby ste zobrazovali ľudí v nedôstojných situáciách (umierajúcich, žobrajúcich, bezvládných).

PRÍLOHA Č.3:

Televízna reklama

- Naštudujte si základné informácie o téme na internete; vyhládajte zaujímavé dáta.
- Vytvorte fiktívnu televíznu reklamu k témam. Cieľom je zvýšiť povedomie o nich alebo zvýšiť úroveň prevencie v prostredí mladých ľudí na Slovensku. Snažte sa prezentáciu vytvoriť tak, aby ostatných rovesníkov zaujala, aby dostatočne informovala, ale zbytočne nešokovala.
- Fiktívna reklama znamená, že nemusí byť vytvorená vo filmovom médiu, ale môžete ju zahrať ako dramatickú scénu.
- „Reklama“ by mala mať zhruba 30 až 60 sekúnd a mala by využívať obraz i zvuk.
- Všetci členovia skupiny sa musia zapojiť do prípravy alebo realizácie práce, môžete si pomôcť rekvizitami alebo technickými pomôckami.

Poznámka:

Vyhýbajte sa stereotypnému zobrazeniu (napr. deti v extrémnej chudobe s nafúknutými bruškami). Skúste zobrazovať dané témy skôr prostredníctvom symbolov, fantázie, citlivo, bez toho, aby ste zobrazovali ľudí v nedôstojných situáciách (umierajúcich, žobrajúcich, bezvládných).

PRÍLOHA Č.4:

Divadelné spracovanie

- Naštudujte si základné informácie o téme na internete; vyhládajte zaujímavé dáta.
- Vytvorte divadelnú scénu o téme s cieľom zvýšiť o nej povedomie alebo zvýšiť úroveň prevencie v prostredí mladých ľudí na Slovensku. Snažte sa scénu vytvoriť tak, aby ostatných rovesníkov zaujala, aby dostatočne informovala, ale zbytočne nešokovala.
- Všetci členovia skupiny sa musia zapojiť do prípravy alebo realizácie práce.

Poznámka:

Vyhýbajte sa stereotypnému zobrazeniu (napr. deti v extrémnej chudobe s nafúknutými bruškami). Skúste zobrazovať dané témy skôr prostredníctvom symbolov, fantázie, citlivo, bez toho, aby ste zobrazovali ľudí v nedôstojných situáciách (umierajúcich, žobrajúcich, bezvládných).

PRÍLOHA Č.5:

Powerpointová prezentácia alebo webstránka

- Naštudujte si základné informácie o téme na internete; vyhládajte zaujímavé dáta.
- Vytvorte zaujímavú powerpointovú prezentáciu alebo jednoduchú webovú stránku. Prioritou je, aby boli informácie nespochybniteľné (snažte sa používať hodnoverné, primárne zdroje informácií), a aby záverečná prezentácia práce vašich spolužiakov zaujala.
- Zabezpečte si potrebné technické pomôcky na bezproblémovú prezentáciu. Odporúčame vám techniku si dopredu vyskúšať.
- Všetci členovia skupiny sa musia zapojiť do prípravy alebo realizácie práce.

Poznámka:

Vyhýbajte sa stereotypnému zobrazeniu (napr. deti v extrémnej chudobe s nafúknutými bruškami). Skúste zobrazovať dané témy skôr prostredníctvom symbolov, fantázie, citlivo, bez toho, aby ste zobrazovali ľudí v nedôstojných situáciách (umierajúcich, žobrajúcich, bezvládných).

AKTIVITA:

Kvíz

Poznámka:

Možností, ako pracovať s kvízom, je viac. Tradičný postup, keď učiteľ číta otázky a žiaci píšú odpovede na papier, môže podľa nás v žiakoch vyvolať dojem, že ide len o ďalšiu formu skúšania ich vedomostí. Kvíz však nemá byť vedomostnou skúškou, skôr by to mala byť zaujímavá forma, ako sa o danej téme dozvedieť viac. Ďalej predstavujeme takú prácu s kvízom, ktorá je interaktívna, zábavná, dynamická a nechýba v nej prvok súťaživosti.

Čas: do 30 minút

Pomôcky: papierová páska, pracovný list skopírovaný/vytlačený na priesvitnej „meotarovej“ fólii alebo pripravený v powerpointe, voľný priestor aspoň v časti triedy, meotar alebo počítač s projektorom

Postup:

1. Pred aktivitou (najlepšie ešte počas prestávky) pripravte triedu tak, aby ste mali aspoň v jednej časti dostatočne veľký priestor. Pravdepodobne bude potrebné odsunúť časť lavíc a stoličiek nabok.
2. Na uvoľnený priestor nalepte lepiacu pásku (tenkú kobercovú krepovú pásku) do tvaru štyroch obdĺžnikov, ktoré označíte veľkými písmenami A, B, C, D (vytvarujte ich z lepiacej pásky).

Poznámka:

Na prípravu budete potrebovať asi 5 – 10 minút, zapojte do nej aj žiakov. Výhodou papierovej lepiacej pásky je nielen nízka cena, ale aj fakt, že sa dá po aktivite ľahko odstrániť. Na koberci ani na hladkej podlahe po nej neostanú žiadne stopy.

3. Žiakov rozdeľte do 4- až 5-členných skupín. Je vhodné skupiny označiť, napríklad každú inou farbou, číslom alebo ľubovoľným názvom.
4. Žiakov upozornite, že im postupne ukážete 10 otázok. Každá skupina bude voliť odpoveď zo štyroch možností, z ktorých len jedna je správna. Úlohou žiakov bude spoločne v rámci skupiny rozhodnúť o tom, ktorá odpoveď je správna. Zhruba po 20 – 30 sekundách dajte všetkým žiakom zvukový signál (napríklad slovné, tlesknutím rúk a podobne), aby sa jeden zástupca z každej skupiny postavil na ten obdĺžnik (A, B, C alebo D), ktorý podľa ich tímu predstavuje správnu odpoveď.
5. Na tabuľu alebo na veľký papier vždy po zodpovedaní otázky poznačte k symbolu každej skupiny správnu odpoveď (čiarkou, farbou, značkou).
6. Postupne žiakom prečítajte všetky otázky.
7. Keď prečítate všetky otázky a poznačíte odpovede, nechajte si časovú rezervu na diskusiu.
8. Na záver stručne zhrňte výsledok kvízu. Najúspešnejšiu skupinu môžete symbolicky odmeniť.

Otázky:

1. Kde ľudstvo spotrebuje najviac vody?

- a) pri umývaní
- b) na varenie
- c) v priemysle
- d) na zavlažovanie

Odpoveď: d) Na umelé zavlažovanie minie ľudstvo až 70 % spotreby vody.

2. Koľko vody sa spotrebuje na výrobu jedného litra mlieka?

- a) 10 litrov
- b) 100 litrov
- c) 1 000 litrov
- d) 10 000 litrov

Odpoveď: c) 1000 litrov

3. Koľko litrov vody sa spotrebuje na produkciu kilogramu hovädzieho mäsa?

- a) 16 litrov
- b) 160 litrov
- c) 1 600 litrov
- d) 16 000 litrov

Odpoveď: d) 16 000 litrov

V priemyselnej produkcii hovädzieho mäsa trvá v priemere tri roky, kým je zviera vhodné na porážku. Jeden kus zvieratá prináša asi 200 kg mäsa bez kostí. Za tri roky zviera skonzumuje 1300 kg obilnín, 7200 kg vlákien, vypije 24 kubických metrov vody a na čistenie a inú obsluhu sa spotrebuje ďalších 7 kubických metrov vody.

4. Koľko kamiónov by bolo denne potrebných na zásobenie mesta s 10 000 obyvateľmi pitnou vodou?

- a) 10
- b) 100
- c) 1 kamión na osobu
- d) 3 km dlhý rad kamiónov

Odpoveď: d)

Každý deň by bolo potrebné zabezpečiť 150 cisternových kamiónov (t. j. asi 3 km dlhý rad).

5. Koľko percent Afgancov pije kontaminovanú vodu?

- a) Afganci nepijú kontaminovanú vodu
- b) tretina
- c) štyria z piatich
- d) viac ako 90 %

Odpoveď: c) Asi 80 %, najhoršia situácia je vo vidieckych oblastiach.

6. Ktorá spomedzi týchto chorôb je v Afganistane najrozšírenejšia?

- a) malária
- b) tuberkulóza
- c) osýpky
- d) HIV/AIDS

Odpoveď: a) Hoci sa malária vyskytuje iba do výšky 1500 metrov nad morom, čo je 60 % rozlohy Afganistanu, každoročne je ňou postihnutých asi 1,5 milióna obyvateľov. Tuberkulóza zapríčini každoročne asi 12 tisíc úmrtí.

7. Čo by ste mali robiť, aby ste sa ako cudziniec pri cestovaní v Afganistane (vrátane vidieku) vyhli chorobám?

- a) stravovať sa iba v luxusných reštauráciách
- b) piť iba balenú alebo prevarenú vodu
- c) dať sa zaočkovať proti malárii
- d) pohybovať sa iba v klimatizovaných priestoroch

Odpoveď: b)

Najväčšie nebezpečenstvo číha vo vode. V mnohých oblastiach Afganistanu sa balená voda nedá kúpiť, jej dostatočne dlhé prevárane je však dobrá a oveľa lacnejšia alternatíva. Očkovanie proti malárii neexistuje, luxusné reštaurácie sú veľmi drahé a dostupné iba v niektorých najväčších mestách, pohyb v klimatizovaných priestoroch môže mať opačný efekt – môžete prechladnúť alebo nakaziť sa infekčnými chorobami od ostatných.

8. Nikde inde na svete nie je úmrtnosť matiek pri pôrode vyššia ako v južných a juhovýchodných provinciách Afganistanu. Riziko, že tehotenstvo spôsobí matke smrť, je tu až:

- a) 4 %
- b) 8 %
- c) 16 %
- d) 24 %

Odpoveď: c)

V týchto provinciách je riziko úmrtia matky pri pôrode až 15-násobne vyššie ako v Kábule a takmer 1000-násobne vyššie ako na Slovensku.

9. Afganistan má v celosvetovom meradle druhý najvyšší podiel obetí nášlapných mín na počet obyvateľov. Vyšší má iba:

- a) Kambodža
- b) Bosna a Hercegovina
- c) Severná Kórea
- d) Mozambik

Odpoveď: a) Kambodža

10. V afganskej nemocnici je neprípustné:

- a) platiť za ošetrovanie lekárom
- b) ošetrovanie pacienta/ky lekárom opačného pohlavia
- c) za ošetrovanie poďakovať
- d) odhaliť svoje telo

Odpoveď: b)

Kultúrne normy nedovoľujú odhaľovať sa pred cudzím človekom opačného pohlavia, často ani v prípade ohrozujúcom zdravie, či dokonca život.

Reflexia a diskusia:

- Prečo sa na výrobu jedného litra mlieka spotrebuje až 1000 litrov vody? Na čo sa táto voda vo výrobnom procese používa?
- Čo môže urobiť každý z nás, aby sa znížila spotreba vody v poľnohospodárstve?
- Aký dopad na zdravie ľudí môže mať fakt, že väčšina Afgancov nemá prístup k pitnej vode?
- Kto z Afgancov podľa vás potrebuje čistú vodu najväčšmi? Prečo?
- Čo by sa podľa vás mohlo urobiť, aby mali ľudia v Afganistane prístup k pitnej vode? Čo môžete urobiť vy, aby ste pomohli Afgancom dosiahnuť túto metú?
- Viete o kampani alebo zbierke, ktorá bola určená na zabezpečenie pitnej vody v krajinách globálneho juhu? Ak nie, skúste si pomôcť internetom.

Vzdelanie

Afganistan má jednu z najmladších populácií na svete. Až jeden z piatich Afgancov je dieťa v „školopovinnom“ veku, čo je najvyšší podiel na svete.

Napriek tomu, že v minulosti prebiehali v krajine celoštátne kampane na podporu v oblasti vzdelávania, ešte v roku 1979 vedel čítať a písať iba jeden z desiatich Afgancov. Nasledujúca vojna so Sovietskym zväzom zvrátila pozitívne trendy a naopak, negatívne dosahy sú viditeľné dodnes. V roku 2006 bolo asi 57 percent mužov a 87 percent žien negramotných. Nedostatok vzdelaných a odborne zdatných pracovníkov sa považuje za jednu z hlavných prekážok ekonomického a sociálneho rozvoja krajiny.

Veľkým problémom Afganistanu v oblasti vzdelávania je skutočnosť, že mnoho dievčat nikdy nemalo príležitosť navštevovať školu.

Taliban a školstvo v Afganistane

Za vlády Talibanu (1996 – 2001) bol Afganistan zasiahnutý vojnou a medzinárodnou izoláciou. Vzdelávací systém bol v rozklade: dievčatám starším ako 8 rokov oficiálne odopreli možnosť návštevy škôl, len zhruba trom percentám z nich sa podarilo získať aspoň základné vzdelanie. Chlapci síce školy navštevovať mohli, ale obsah vzdelávania mal výrazne náboženský charakter.

Po roku 2001 sa veľa afganských rodín vrátilo domov z okolitých krajín, kde žili ako utečenci. Mnohým sa podarilo získať v zahraničí vzdelanie, ktoré im bolo doma odopreté. Dopyt po vzdelaní sa príchodom utečencov ešte zvýšil, utečenci chceli pre svoje deti kvalitnejšie vzdelanie a lepší život, aký mali oni. Počet nových škôl sa najmä vďaka zahraničnej rozvojovej pomoci zvyšoval, rovnako ako aj kvalita vzdelávania.

Ďalšou prekážkou, s ktorou sa borí afganské školstvo, je nedostatok kvalifikovaných učiteliek. Podľa medzinárodnej organizácie Oxfam predstavujú ženy iba štvrtinu zo všetkých pedagogických pracovníkov. Nedostatok žien-učiteliek a dominancia mužov-učiteľov spôsobuje, že v niektorých konzervatívnych oblastiach krajiny mnohí rodičia neposielajú svoje dcéry do školy, ak v nich nevyučujú ženy. Vzniká tak začarovaný kruh – dievčatá nemôžu chodiť do školy, lebo tam nevyučujú ženy; nedostatok vzdelaných dievčat a žien spôsobuje, že v školách vyučujú najmä muži. Aj napriek tomu sa však podpora vzdelávania dievčat zvyšuje a počet dievčat v školách rastie: za 4 roky (2004 – 2008) sa zvýšil na takmer trojnásobok – z 839 000 na viac ako 2,2 milióna, počet chlapcov v školách sa zvýšil o polovicu – na 3,9 milióna. Nikdy v histórii nenavštevovalo školu v Afganistane viac detí a vyššie percento detskej populácie ako v súčasnosti.

Väčšina učiteľov nemá dostatočnú kvalifikáciu. V Afganistane sa napríklad môže stať učiteľom aj žiak, ktorý dokončí aspoň 12 ročníkov školskej dochádzky. Problémom sú aj zastarané formy výučby a nedostatok učebníc či základných školských pomôcok.

Úroveň a vybavenie škôl je veľmi rôznorodé. Predovšetkým v hlavnom meste a na severe krajiny je mnoho škôl zrekonštruovaných alebo novovybudovaných zahraničnými mimovládnyimi organizáciami. Takéto školy sú v porovnaní so slovenskými skromné, ale na miestne pomery relatívne moderné. Výučba v mnohých iných, najmä vidieckych oblastiach ešte aj dnes často prebieha v provizórnych podmienkach, nezriedka v stanoch. Mnohé školy sú od obydľí veľmi vzdialené a deti k nim musia každodenne kráčať niekoľko kilometrov. Aj to zapríčiňuje nižšiu školskú dochádzku dievčat. Rodičia totiž chcú, aby boli ich dcéry vzdelávané v bezpečných a chránených priestoroch a neboli vystavované nebezpečenstvu pri dochádzke do školy.

Rovnako ako zdravotníctvo, aj afganské školstvo je do veľkej miery podporované zahraničnými rozvojovými organizáciami. Na jednej strane takáto podpora umožnila masívnu výstavbu škôl, tréningy učiteľov, zlepšenie kvality vzdelávania; na druhej strane oficiálne authority, ako sú ministerstvo školstva a jeho regionálne a lokálne pobočky, dokážu len ťažko odhadovať výšku rozpočtu pre školstvo, keďže štruktúra a výška podpory zo zahraničia sa rýchlo mení.

Napriek pretrvávajúcej nízkej kvalite afganského školstva sú trendy pozitívne a výrazné úspechy v ostatných rokoch nespochybniteľné. Až 4 milióny detí sa

opäť začali vzdelávať, čo bolo výsledkom rôznych projektov a kampaní, akou bola napríklad i „Späť do škôl“ (Back-to-school campaign). Afganistan úspešne znižuje podiel negramotného obyvateľstva, čoraz viac chlapcov i dievčat má prístup k bezpečným školám, ktoré poskytujú aspoň základné vzdelanie. Rozvoj úspešne napreduje na všetkých stupňoch vzdelávania. V roku 2002 bola otvorená Kábulska univerzita, neskôr vzniklo ďalších sedem. Vyšší stupeň vzdelania je však stále dostupný len veľmi malej časti obyvateľov, de facto afganskej elite.

Kampaň Back to school – Späť do škôl

Táto kampaň bola realizovaná medzinárodnou organizáciou UNICEF v roku 2002. Jej cieľom bolo poskytnúť základné vybavenie pre školy a žiakov, aby mohli bez problémov začať školský rok. V rámci nej distribuovali asi 8 miliónov učebníc, 18 tisíc tabulí a balíkov s učebnými pomôckami pre žiakov. Stovky kamiónov prepravili tento tovar z továrni v Pešavare – pakistanského mesta v blízkosti afganských hraníc. Bola to najväčšia logistická operácia v histórii organizácie.

Akciu podporila veľká kampaň vo forme rozhlasových spotov, pouličného divadla, stretnutí komunití, vytlačili sa tisíce plagátov, letákov a nálepiek. Zvláštny dôraz sa kládol na návrat dievčat do školských lavíc.

AKTIVITA:

Hľadajte súvislosti

Čas: 45 minút

Pomôcky: Okopírovaná kópia z prílohy č. 1 – nastrihaná na kartičky (resp. jej kópia a nožničky pre každú skupinu); veľký kus papiera (formát A3); 1 – 2 prepisovače (fixky) pre každú skupinu; 1 lepidlo pre každú skupinu.

Ciele:

- pochopiť súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami
- rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niesť zodpovednosť
- identifikovať a popísať problém, podstatu javu, hľadať príčiny, dôsledky, navrhovať riešenia
- schopnosť kriticky myslieť a prezentovať svoj názor, resp. názor skupiny

Postup:

Prvá časť aktivity – evokačný úvod

1. Pozrite si so žiakmi prvú časť filmu Biele holubice.

Druhá časť aktivity – myšlienková mapa / brainstorming

2. Otvorte so žiakmi diskusiu, aký význam má vzdelanie pre deti – využite dojmy žiakov z filmu.
3. Vyzvite žiakov, aby vyjadrili svoj názor, ktoré aspekty života hlavných hrdinov sú ovplyvnené tým, že nemajú prístup ku kvalitnému vzdelaniu. Vyjadreniu žiakov nechajte voľný priebeh (formou brainstormingu – myšlienková mapa). Ich názory nehodnoťte a snažte sa ich nepripomienkovať. Názory zapisujte na tabuľu.
4. Spýtajte sa žiakov, ktoré aspekty života ľudí a krajinu vo všeobecnosti ovplyvňuje nedostatočný prístup ku kvalitnému vzdelaniu pre všetkých. Názory opäť zapisujte na tabuľu. Snažte sa názory priebežne zaraďovať do skupín a na záver diskusie zhrnúť názory žiakov.

Tretia časť aktivity – práca v skupinách

5. Rozdeľte žiakov do skupín (po 3 – 5).
6. Rozdajte žiakom 18 – 24 prázdnych obdĺžnikov, 12 vyplnených obdĺžnikov z prílohy č. 1.
7. Spýtajte sa ich, či rozumejú všetkým pojmom z kartičiek. Povzbudte ich, aby sa nebáli opýtať – pojmy nie sú hlbšie vysvetlené a nie všetky sú známe širokej verejnosti. Diskutujte o ich definícii, význame a obsahu spoločne s celou triedou. **Prílohu č. 2 žiakom nerozdávajte – je určená vám, na lepšie pochopenie princípu aktivity!**
8. Vyzvite žiakov, aby vyjadrili svoj postoj, čo sa môže stať, ak veľká časť obyvateľstva v krajine (napríklad v Afganistane) nemá prístup k základnému vzdelaniu. Použiť môžu prázdne a plné obdĺžniky. Šípky môžu dokreslovať sami – perom alebo prepisovačom (fixkou). Nechajte žiakom v skupinách dostatok času na diskusiu a následné vytvorenie schémy (príklad je uvedený nižšie). Žiaci nemusia použiť všetky obdĺžniky, mali by však použiť aspoň polovicu z nich.
9. Na záver nechajte vybrané skupiny prezentovať výsledok ich práce.

Štvrtá časť aktivity – reflexia a diskusia

10. Pri prezentácii sa môžete žiakov spýtať:
 - ▶ Aké zaujímavé prepojenia našli?
 - ▶ Pri akých bodoch mali problém prepojenia nájsť? Môžete diskutovať spoločne s ostatnými skupinami, aké prepojenia sa im podarilo pri týchto bodoch nájsť.
 - ▶ Ktorý/é problém/y z príloh považujú za najkľúčovejší/ie?

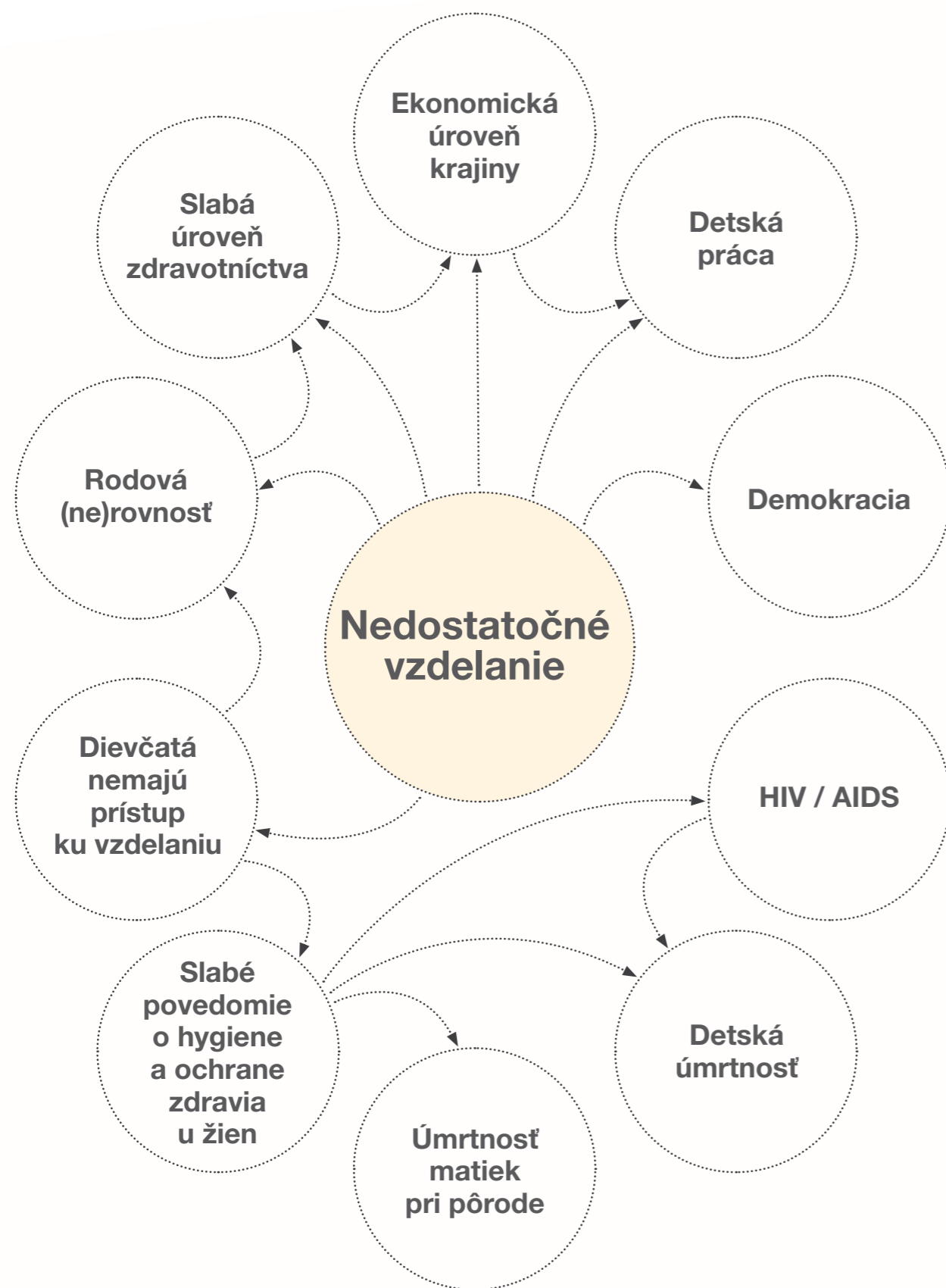

- ▶ Aké riešenia by navrhovali pri konkrétnych problémoch?
- ▶ V akých oblastiach sveta sa podľa nich jednotlivé problémy najčastejšie vyskytujú? Aké sú podľa žiakov typické príčiny a prípadné možné riešenia?
- ▶ Vyskytujú sa niektoré problémy z kartičiek aj na Slovensku? Snažte sa porovnať niektoré hodnoty z vybraných ukazovateľov z kartičiek zo Slovenska a z Afganistanu (pomôžte si informačným textom v príručke). Spoločne hľadajte príčiny a riešenia tohto stavu.

11. Výsledok všetkých skupín môžete po skončení hodiny nechať vyvesený v triede, pre ostatných žiakov.

PRÍLOHA Č.1:

Chudoba	Detská práca
Úmrtnosť matiek pri pôrode	Ekonomická úroveň krajiny
Detská úmrtnosť	Rodová (ne)rovnosť
Demokracia / autoritárske režimy	Sloboda tlače
HIV/AIDS	Getá
Životné prostredie	Vojenské konflikty
Rozvojová pomoc	Nedostatočné vzdelanie

Rolová hra na tému detská práca

Čas: cca 45 minút

Pomôcky: 1 x skopírované a rozstrihané hracie karty z prílohy; papier a písacie potreby

Ciele:

- zamyslieť sa nad rôznymi aspektmi detskej práce; diskutovať o problematike detskej práce prostredníctvom príkladov zo života iných
- viesť žiakov k vzájomnej spolupráci
- na základe získaných informácií formulovať jednoduché závery a navrhnúť postup riešenia problému
- kultívovane prezentovať svoje názory; prijať kompromis alebo stanovisko inej strany
- poznať základy jednoduchej argumentácie a získať schopnosť použiť ich na obhájenie vlastného postoja

Postup:

1. Pred hodinou vytvorte v triede kruh zo šiestich stoličiek.
2. Rozdeľte žiakov do šiestich skupín, v každej z nich by malo byť maximálne 5 žiakov.
3. Rozdeľte skupinám skopírované a rozstrihané karty. Každá skupina bude mať kartu s iným obsahom.
4. Žiakom objasnite postup neskoršej diskusie. Vysvetlite im, že každá skupina bude predstavovať jednu stranu na medzinárodnej konferencii, kde budú všetky skupiny spoločne presadzovať vlastný názor uvedený na pracovnom liste pri hre.

Poznámka:

Ak chcete pripraviť prostredie podobné medzinárodným konferenciám, môžete pred hodinou napísať a upraviť menovky pre každú skupinu, zabezpečiť skromné občerstvenie (stačí pohár vody a tanier so sušienkami pre každú skupinu). Odporúčame tiež vytvoriť úlohu tajomníka/čky konferencie, ktorý/á bude pridelovať slovo jednotlivým skupinám, ujasní pravidlá a bude sa snažiť viesť diskusiu na primeranej úrovni. Tejto úlohy sa môžete zhostiť aj vy, ale odporúčame ju prideliť žiakovi alebo žiačke.

5. V každej skupine si žiaci v presne stanovenom časovom limite (napr. 10 minút) spoločne prečítajú text na svojej karte, rozoberajú postoj a hľadajú silné argumenty, ktoré neskôr budú prezentovať v diskusii. Argumenty si môžu zapisovať na papier.
6. Každá skupina vyšle do kruhu diskutujúcich jedného zástupcu.
7. Oficiálne otvorte konferenciu, stanovte jasné pravidlá (pomôžte si aj pravidlami z aktivity Názorová škála zo strany 58) a určite časové rozpätie (napr. 15 – 20 minút), ktoré majú všetky strany na nájdenie konkrétneho riešenia, resp. konsenzu.
8. V priebehu diskusie môže ktorýkoľvek žiak kedykoľvek pristúpiť k tomu žiakovi, ktorý prezentuje názor jeho skupiny, a vystriedať ho v kruhu diskutujúcich (metóda fishbowl). Vhodným signálom na vystriedanie je dotyk na rameno. Pôvodný reprezentant musí kruh diskutujúcich okamžite a bez komentárov opustiť. Zabezpečí sa tak priestor pre iných žiakov a ich názory.
9. Žiaci (reprezentanti skupín) sa usilujú hľadať konkrétne spoločné riešenie k téme detská práca. Hľadajú taký kompromis alebo riešenie, s ktorým budú neskôr súhlasiť všetky skupiny.
10. Ak sa podarí nájsť riešenie, požiadajte žiakov, aby ho spísali do záverečnej deklarácie, ktorú oficiálne podpíšu všetci reprezentanti skupín.
11. Po uplynutí časového limitu oficiálne ukončíte konferenciu. V každom prípade (aj ak sa konsenzus nepodarilo nájsť) sa žiakom poďakujte za ich čas a energiu. Pokračujte diskusiou.

Diskusia a reflexia:

- Podarilo sa nájsť riešenie, s ktorým by súhlasili všetky strany?
 - ▶ **Ak áno** – prečítajte záverečný text deklarácie. K akým ústupkom museli jednotlivé strany pristúpiť, aby sa podarilo nájsť konsenzus? Bolo to náročné? Ktorá strana podľa žiakov urobila najväčšie a ktorá najmenšie ústupky?
 - ▶ **Ak nie** – prečo sa to nepodarilo? Ktorá strana nechcela upustiť od svojich požiadaviek a prečo?
- Myslíte si, že táto aktivita sa podobala na reálne medzinárodné konferencie? V čom sa podľa vás takéto konferencie našej aktivite podobajú a v čom sú rozdielne?
- Čo pomáha nájsť spoločné riešenie u ľudí s rozdielnymi požiadavkami a čo naopak hľadaniu riešení najväčšmi prekáža?
- Aké sú podľa vás najväčšie prekážky v boji proti detskej práci?
- Čo môže urobiť každý z nás, aby pomohol deťom, ktoré sú nútené pracovať?

PRÍLOHA:

Vlastník obchodu s kobercami

Myslíš si, že deti sú najlepšimi tkáčmi kobercov, preto ich v dielni zamestnávaš. Majú šikovné prsty a dobré oči. Pracujú poslušne aj za nízku mzdu. Ak by si im platil viac, cena kobercov by sa možno zvýšila natoľko, že by sa tvojim klientom oplátilo dovážať ich z iných krajín, napríklad z Pakistanu. Ale aj tam majstri využívajú detskú prácu. Okrem toho, ty nenútiš deti pracovať, ich rodičia ňa prosia, aby si ich zamestnal. Takto to funguje už po generácie. Zákon povoľuje prácu „v rámci rodiny“, no a v tomto malom meste sú vlastne všetci príbuzní.

Aktivista

Pracuješ v medzinárodnej neziskovej organizácii, ktorej cieľom je bojovať proti detskej práci na celom svete. Veríš, že vo všeobecnosti platí, že detská práca obvykle znemožňuje vzdelávanie. Deti tak prichádzajú o svoju mladosť, vzdelanie a tým aj o svoju lepšiu budúcnosť. Zamestnávanie dospelých síce môže byť drahšie, ale pre krajinu je v konečnom dôsledku omnoho prínosnejšie. Podporuješ aj systém, kde by sa na koberce vyrobené bez detskej práce dávali špeciálne štítky upozorňujúce klientov v zahraničí na túto skutočnosť.

Detský pracovník

Tkanie kobercov je dlhá, nudná a náročná práca. V dielni je horúco, prach a tma. Už sa tu niekoľko detí vážne zranilo. Jedlo je stále také isté – odporne. Ak tvoju prácu majiteľ dielne nepovažuje za kvalitnú a rýchlu, bije ňa. A to sa stáva dosť často. Pracuješ tu už rok, šesť dní v týždni, už od svojich desiatich rokov. Nenávidíš to tu. Ako len závidíš iným deťom, ktoré môžu chodiť do školy, hrať sa a iba ráno alebo večer pomáhať rodičom. Ale možno to má byť takto, vieš, že sám s tým ťažko niečo urobíš.

Predstavitel' afganskej vlády

Podľa afganského zákona je zakázaná práca detí do 15 rokov, ale vieš, že tento zákon sa nedodržiava, podobne ako mnoho iných zákonov v krajine. Faktom zostáva, že Afganistan okrem kobercov do zahraničia takmer nič nevyváža. Vlastníci tkáčskych dielní platia štátu dane a bez detskej práce by naša krajina a títo ľudia prišli aj o tento príjem. Ak zasiahneš tu, problém sa len presunie inam. Deti možno skončia na ulici, v lepšom prípade budú pracovať vonku, za menej peňazí a v horších podmienkach. Kto pomôže rodinám, ktoré takto prídu o príjem? Okrem toho, Afganistan nie je jediná krajina na svete, kde deti pracujú, počul si, že deti pracujú aj v Európe a v Amerike.

Rodičia

Tvoje deti pracujú v tkáčskej dielni. Rodina však potrebuje tieto peniaze na splatenie starých pôžičiek. Sám máš nízky plat a lepšiu prácu ťažko nájdeš, lebo nemáš takmer žiadne vzdelanie a kvalifikáciu. Od malička si musel pracovať. Myslíš si, že práca v tkáčskej dielni je pre deti krutá, ale za súčasných okolností nevidíš inú možnosť. Vzdelanie je pre deti dôležité, ale teraz tvoja rodina potrebuje peniaze. Počul si ľudí hovoriť o zákaze detskej práce, ale ako by potom rodiny ako tá tvoja mohli prežiť? Prednostne by sa mali vyriešiť iné veci, ako napríklad zabezpečiť dostatok práce a slušný plat pre dospelých.

Člen Európskeho parlamentu

Detská práca je v jasnom rozpore s Deklaráciou práv dieťaťa, ktorú v roku 1994 podpísal aj Afganistan. Považuješ za nemorálne, že sa ešte dnes v niektorých krajinách vyskytuje a že sa produkty vyrobené detskou prácou vyvážajú do Európy. Ak sa ti nepodarí tento stav v Afganistane zmeniť, budeš v Európskom parlamente presadzovať zákaz dovozu kobercov z Afganistanu. Myslíš si, že Afganistan dostáva z Európskej únie rozsiahlu rozvojovú pomoc, preto by mali brať tvoje slová vážne.

AKTIVITA:

Hady a rebríky

Čas: 45 minút

Pomôcky: hrací plán (na väčší kus papiera) a hracie kocky, figúrky z hry Človeče, nehnevaj sa (prípadne iné figúrky rôznych farieb, cestoviny, farebné krúžky alebo iné), 10 malých kusov papiera pre každú skupinu (spolu 60 ks) a písacie potreby.

Tip pre učiteľku/učiteľa: hrací plán si s pomocou žiakov môžete vytvoriť na väčší papier či plachtu (pozri obrázok z prílohy č.1). Žiaci miesto figúrok sami postupujú po hracom pláne.

Ciele:

- posilniť schopnosť žiakov analyzovať situáciu a zhodnotiť prekážky aj okolnosti, ktoré môžu pomôcť pri dosahovaní vytýčených osobných cieľov
- uvedomiť si rozdiely medzi možnosťami a prekážkami pri dosahovaní cieľov deťmi z rôzneho prostredia
- podporiť diskusiu o faktoroch udržiavajúcich kultúru chudoby

Postup:

1. Rozdelte žiakov do šiestich skupín. Každá skupina si vyžrebuje jeden príbeh z Prílohy k aktivite – príbehy detí.
2. Každá skupina si spoločne prečíta svoj príbeh. Potom si žiačky a žiaci v každej skupine vytýčia pre svoju postavu cieľ, teda čo chce ich „hrdinka alebo hrdina“ v živote dosiahnuť. Zároveň si premyslia 5 možných prekážok, ktoré by jej/jemu mohli stať v ceste, a 5 možných okolností, ktoré by, naopak, mohli k dosiahnutiu cieľa prispieť. Cieľ, prekážky a príležitosti si každá skupina zapíše na samostatné papiera. Každé skupine nechajte dostatok času na tento krok aktivity. Ak by mali problém nájsť prekážky a príležitosti pre svoju postavu, môžete ich otázkami usmerniť (pozri Príloha č.2).
3. Po zapísaní jednotlivých prekážok položia všetky skupiny svoje kartičky s prekážkami do políčok, na ktorých je hlava hada (políčka 12, 14, 17, 31, 35) a kartičky s príležitosťami do políčok, na ktorých je začiatok rebríka (políčka 3, 5, 15, 18, 21). Zároveň položia cieľ pre svoju postavu na posledné políčko v hracom pláne.
4. Pred začatím hry prečíta každá skupina svoj príbeh pred celou triedou.
5. Pred začiatkom samotnej hry jednotlivé skupiny hodia kockou. Hru ako prvá začne skupina, ktorá hodí najvyššie číslo, a ďalej pokračujú v smere hodinových ručičiek. Ak hru hráte na menšom hracom pláne, skupiny budú posúvať svoje figúrky po hracom pláne. Ak ste si pripravili veľký hrací plán, posúvať sa po ňom bude zástupkyňa alebo zástupca skupiny.
6. Hra sa môže začať, prvá skupina hodí kockou a posunie sa po hracom pláne. Takto pokračujú aj zvyšné skupiny. Ak niektorá skupina skončí na políčku, na ktorom je začiatok rebríka, vezme kartičku, ktorú tam položila, a prečíta príležitosť, ktorá posúva postavu v dosiahnutí cieľa. Hráčka alebo hráč sa automaticky posunie v hracom poli na koniec rebríka (napr. ak hráčka stúpi na políčko číslo 5, posunie sa po prečítaní kartičky na políčko číslo 7). Ak niektorý hráč stúpi na políčko, na ktorom je nakreslená hlava hada, prečíta prekážku, ktorá zabraňuje postave v dosiahnutí cieľa. Automaticky sa posunie na políčko, na ktorom končí had (napr. ak stúpi na číslo 17, vracia sa späť na číslo 4).
7. Hra sa končí v momente, keď sa všetky skupiny dostanú do cieľa. Ak nebudete mať dostatok času, môžete hru ukončiť, keď sa do cieľa dostane prvá skupina.

Reflexia:

Po skončení aktivity vyzvite každú skupinu, aby ešte raz prečítala svoj príbeh a diskutujte:

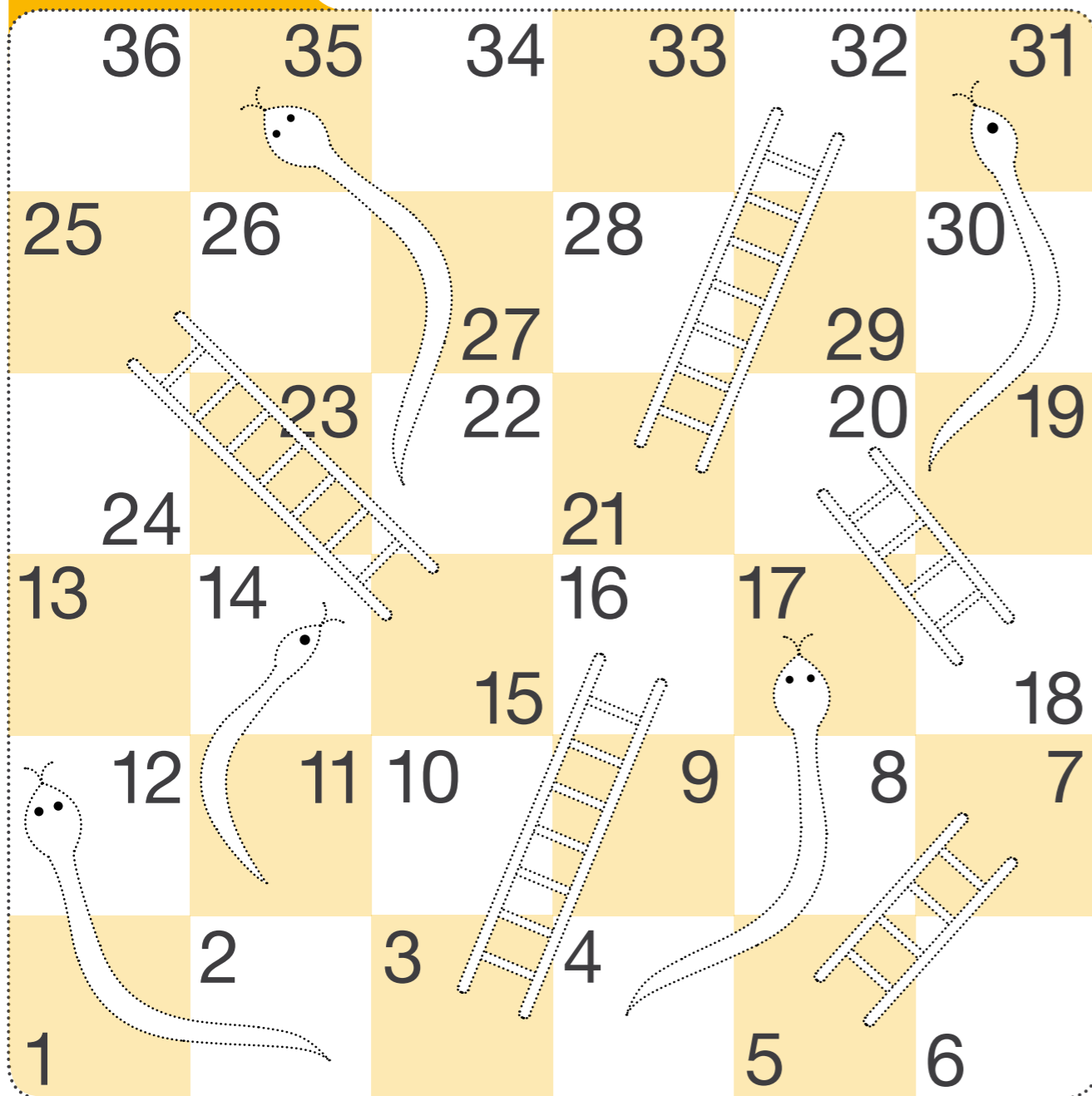
- Ktorá z postáv má podľa vás najväčšie šance dosiahnuť svoj cieľ? A prečo?
- Mali ste problém vžiť sa do situácie jednotlivých postáv?
- Ktorý príbeh vás najväčšmi zaujal? Vysvetlite čím?
- Čo by pomohlo postavám v reálnom živote, aby dosiahli cieľ?
- Aké sú vaše osobné životné ciele a aké máte šance na ich dosiahnutie?
- Myslíte si, že vzdelanie je pre postavy v príbehoch dôležité? Ak áno alebo nie – prečo?
- Čo ste sa dozvedeli o živote afganských detí z príbehov a čo vás prekvapilo?

Hady a rebríky

Hady a rebríky je klasická stolová hra pre dvoch a viac hráčov. Hrací plán tvorí šachovnica 6 x 6 políčok, cez ktoré prechádzajú hady a rebríky. Jednotlivé políčka sú očíslované od 1 po posledné číslo. Každý hráč má jedného panáčka, ktorým sa postupne posúva podľa hodu kockou. Hráči sa striedajú a ten, kto ako prvý dosiahne políčko s najvyšším číslom, vyhráva.

Ak hráč stúpi na hlavu hada, posúva sa späť až na políčko, kde končí jeho chvost. Naopak, ak stúpi na začiatok rebríka, posunie sa až na jeho koniec.

PRÍLOHA Č.1:

PRÍLOHA Č.2:

Príbehy detí

Dhara

Dhara má 17 rokov a žije v Kábule, hlavnom meste Afganistanu. Má malého brata, otec pracuje ako bankár, matka je politička. Dhara navštevuje prestížnu strednú školu. Jej veľkou túžbou je štúdium v zahraničí (niekde v západnej Európe). Rodičia ju v tom podporujú. Rodina žije v bohatsšej štvrti v Kábule v honosnej vile.

Faríd

Štrnásťročný Faríd s telesným handicapom, ktorý je z 8-člennej rodiny bez otca, má šťastie. Dostal sa medzi 4000 detí z ulice, o ktoré sa v Kábule stará nezisková organizácia Aschiana. Vďaka Aschiane Faríd dostane základné vzdelanie, môže navštevovať umelecké a športové krúžky a výučbu praktických zručností, ktoré mu neskôr pomôžu získať lepšiu prácu. Faríd nemá ešte konkrétnu predstavu o svojej budúcnosti. Vie, že by si chcel nájsť prácu, aby mohol užiť svoju budúcu rodinu.

Laila

Laila má 15 rokov a žije v chudobnej provincii Kapisa severne od Kábulu. Má ešte troch súrodencov, dve sestry a jedného brata. Rodičia sú nomádi (kočovní pastieri). Ak sa rodina usadí na mieste, kde je škola aj pre dievčatá, Laila ju navštevuje. Niekedy sú však v oblasti, kde školy nie sú, a tak Laila ostáva doma. Jej túžbou je stať sa lekárkou.

Mahmud

Desaťročný Mahmud pracuje na ulici v Kábule, predáva cudzincom aj miestnym anglicky písané noviny. Otec mu zomrel počas vojny, mama nie je schopná užiť svojich 5 detí, a preto Mahmud ako jeden zo starších súrodencov musí pracovať, aby pomohol rodine. Zárobok však rodine stačí len na zaplatenie jednej izby v malom domčeku bez elektriny, vody a kanalizácie. Mahmud by chcel vyštudovať strednú školu a stať sa úradníkom.

Sahraa

Sahraa má 13 rokov, žije v provincii Kandahár, kde ešte stále vládne Taliban. V jej dedine ani nikde na okolí nie sú školy pre dievčatá. Ak by Sahraa chcela chodiť do školy, musela by docestovať do susednej provincie vzdialenej 100 kilometrov. Nikto z jej rodiny nevie čítať ani písať. Keď Sahraa dovŕši 16 rokov, má sa vydávať. Manželstvo je dohodnuté, jej budúci manžel je o 20 rokov starší a je to jej vzdialený príbuzný. Sahraa by chcela pracovať ako krajčírka.

Tarik

Tarik žije vo veľkom meste Herát, na západe Afganistanu. Jeho otec je stavebný inžinier, ktorý vyštudoval v bývalom Československu. Teraz pracuje v zahraničnej stavebnej firme, ktorá v Afganistane buduje cesty. Matka je v domácnosti. Tarik má jednu mladšiu sestru a staršieho brata. Šestnásťročný Tarik by chcel ísť po ukončení strednej školy študovať na technickú univerzitu v Kábule.

Rodová rovnosť

„Rovnosť žien je,“ hovorí Fatima Akbari, 42-ročná manželka tesára, „keď majú ženy rovnaké príležitosti, ako dostávajú muži. V tomto smere sme zaostávali za inými krajinami, ale teraz sa situácia zlepšuje.“

Téma postavenia žien je jednou z najdiskutovanejších v novodobej histórii Afganistanu. Snahy o reformy v tejto oblasti v minulosti, ale i v súčasnosti často narážali na radikálnych odporcov, ktorí snahy o zrovnoprávenie žien často odsudzovali ako „neislamské“.

Počas vojenských konfliktov na konci 20. storočia bola téma postavenia žien v afganskej spoločnosti zneužitá extrémnymi radikálmi. Tí argumentovali falošným

cieľom – tvrdili, že ženy budú v bezpečí iba vtedy, ak „zmenia svoje spoločenské správanie“. Do roku 2001, keď padol režim Talibanu, žili ženy uzavretý, izolovaný život, obvykle v obmedzenom fyzickom i spoločenskom priestore a ich základné ľudské práva boli tvrdo popierané. Ženy sa nemohli vzdelávať, zamestnať sa a nedostávali adekvátnu lekársku starostlivosť.

Medzi opatrenia obmedzujúce práva žien v období Talibanu okrem iného patrili:

- ženy sa nemohli objaviť na ulici bez pokrvného príbuzného (pri porušení ženám hrozil verbálny útok či dokonca bitie alebo zbičovanie)
- ženy nemohli pracovať mimo domu, týkalo sa to všetkých profesií, jedinou výnimkou bol malý počet lekárk a sestričiek v kábulských nemocniciach
- zákaz štúdia pre všetky dievčatá (Taliban zmenil dievčenské školy na náboženské)

- na verejnosti museli nosiť burku (odev zakrývajúci od hlavy po päty, s textilnou mriežkou cez tvár)
- nemohli nosiť topánky na podpätkoch, aby nevzbudzovali pozornosť mužov
- zákaz používania mejkapu
- zákaz hlasného ženského smiechu
- okná na prízemí a prvom poschodí museli byť natreté farbou, aby ženy v domoch nebolo vidno z ulice
- fotografovanie a filmovanie žien bolo zakázané, rovnako ako uverejňovanie obrázkov žien v novinách a knihách, resp. ich vystavovanie v obchodoch alebo domácnostiach
- ženy nemohli účinkovať v rozhlase, v televízii, ani zúčastňovať sa na verejných zhromaždeniach

Po páde Talibanu sa v mestách otvorili kadernícke salóny a mnohé ženy vymenili burku za modernejšie a pohodlnejšie oblečenie, ktoré ich neobmedzovalo v pohybe a spoločenskom živote. Podľa afganského zákona nemajú dnes ženy už žiadne obmedzenie v odievaní. Ani dnes však nikdy nenosia krátke tričká alebo sukne odhaľujúce nohy, obliekanie podlieha islamským nariadeniam, ktoré prikazujú zahaľovať všetky časti ženského tela okrem chodidiel, dlaní a tváre. Na vidieku ženy stále nosia tradičné dlhé šaty a voľné nohavice. Všetky ženy si zakrývajú vlasy, v mestách najčastejšie len šatkou čádor. Tradične založené rodiny, ktorých je väčšina, však stále vyžadujú, aby ženy z ich príbuzenstva nosili na verejnosti burku. Burka sa často omylom spája s islamom, ten však neprikazuje úplné zakrytie tváre, len vlasov.

Postavenie afganských žien sa v súčasnosti pomaly zlepšuje, čo je badateľnejšie v mestách než na izolovanom a tradične založenom vidieku. Mnohé dievčatá začali chodiť do školy, čoraz viac žien v mestách opäť vykonáva profesiu lekárky, učiteľky či úradníčky.

Afganské ženy sú však aj dnes konfrontované s mnohými výzvami. Hoci podľa zákona sú mužom v mnohom rovné, silnejší vplyv má prístup rodiny a spoločnosti postavený na tradíciách a spoločenských normách. Aj preto afganské ženy stále nemajú rovnakú možnosť navštevovať školy a dosiahnuť vzdelanie ako muži. V žiadnej inej krajine na svete nie je podiel negramotných žien taký vysoký ako v Afganistane. V roku 2007 tu vedela čítať a písať iba každá ôsma žena. Podiel gramotných mužov v spoločnosti bol viac ako trojnásobne vyšší. V niektorých oblastiach krajiny dosahovala negramotnosť žien takmer 100 percent.

Ženy sú okrem toho znevýhodňované v prístupe k zdravotnej starostlivosti, nemajú rovnaké pracovné príležitosti a spoločenské postavenie, aké majú v afganskej

spoločnosti muži. To všetko negatívne ovplyvňuje všetky aspekty ich života. Priemerný vek dožitia afganskej ženy je iba 45 rokov – o rok menej, ako je to u afganských mužov, o tridsať rokov menej ako u žien na Slovensku.

Mnohé afganské ženy sú vystavované domácejmu násiliu. Obeťami sú ženy zo všetkých spoločenských vrstiev, slobodné i vydaté, bez ohľadu na dosiahnuté vzdelanie či spoločenské postavenie. Týraná žena, ktorá by sa obrátila na verejný súd, by mohla byť podľa zvykového práva obvinená zo zneuctenia svojej rodiny a vystavila by sa ďalšiemu nebezpečenstvu.

Podľa organizácie Human Right Watch v roku 2003 viac ako polovica dievčat vstúpila do manželstva pred dovŕšením 16. roku života. Afganská ústava a islamský zákon šarija dovoľujú mužovi mať až 4 manželky, ale mal by im zaistiť rovnaké práva a finančné zabezpečenie, čo sa však v praxi neraz nedodríava. Sociálny status rozvedených žien je taký nízky, že mnohé súhlasia s postavením druhej alebo tretej manželky, a to často aj v prípade, že s nimi manžel nebude zaobchádzať v súlade s ich právami. Hoci ženy majú právo na dedičstvo, podiel dedičstva býva nižší ako u mužov. V spoločnosti sa to zvykne odôvodňovať tým, že ženy nemajú takú istú finančnú zodpovednosť za starostlivosť o rodinu ako muži. Podľa zvykového práva, ktoré má v mnohých, najmä vidieckych oblastiach stále veľkú váhu, žena po smrti manžela nededí vôbec, ale dostáva sa do starostlivosti manželovej rodiny.

Podľa Organizácie Spojených národov existujú štyri hlavné dôvody, prečo ženy v afganskej spoločnosti stále nemajú rovnaké práva ako muži:

- tradične patriarchálne usporiadanie rodiny a spoločnosti
- chudoba a neistota spôsobená dlhoročným vojenským konfliktom
- nedokonalá legislatíva, nedodriavanie existujúcich zákonov
- narušenie ochranných spoločenských mechanizmov

Napriek tomu aj v oblasti práv žien nastali v ostatných rokoch mnohé pozitívne zmeny. Podľa novej ústavy môžu ženy voliť a byť volené. Afganistan patrí ku krajinám s najvyšším podielom žien v národnom parlamente – až 27,1 % kresiel v parlamente získali ženy, čo je oveľa viac ako na Slovensku. To však neznamená, že afganské ženy majú veľký vplyv na politické rozhodovanie v krajine. Na úrovni regionálnych vlád a miestnych samospráv je zastúpenie žien oveľa nižšie.

AKTIVITA:

Obliekam sa, ako chcem...?

Čas: podľa formy spracovania aktivity a počtu žiakov, cca 90 min.

Pomôcky: okopírovaný a na kartičky nastrihaný list z prílohy č. 1 – 2-krát pre každú skupinu, okopírovaný text k aktivite z prílohy č. 2 a 3 – podľa počtu skupín, písacie potreby, 2 ks väčšieho papiera (aspoň formát A3), lepidlo pre každú skupinu

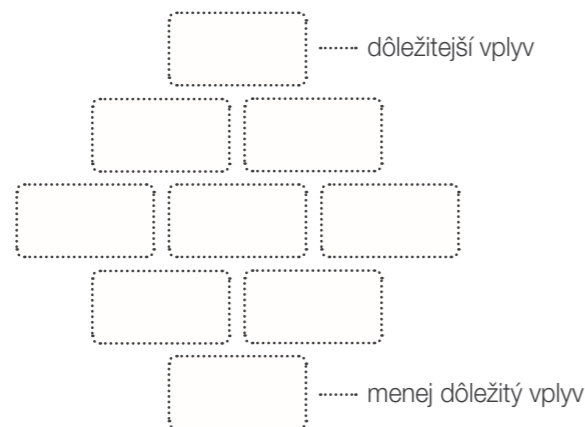
Ciele:

- rozvíjať schopnosť hľadať súvislosti, vytvoriť si vlastný názor
- rozvíjať schopnosť empatie – vcítiť sa do postavenia inej osoby
- viesť žiakov k vzájomnej spolupráci; rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niesť zodpovednosť
- zmysluplne, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty

Postup:

1. časť

1. Rozdelte žiakov do skupín po 4 – 5. V každej skupine by mal byť približne rovnaký počet chlapcov a dievčat.
2. Rozdajte im kartičky z prílohy č. 1.
3. Oznámete im, že sa v rámci skupiny majú rozhodnúť:
„Čo podľa vás najväčšmi vplyva na to, ako sa dievčatá v skupine obliekajú?“
Skupina vyjadrí kompromisný postoj všetkých členov (chlapcov i dievčat), na ktorom sa spoločne zhodnú.
4. Postupujte podľa diagramu uvedeného nižšie. Najprv vyberú jeden aspekt, ktorý považujú za najvplyvnejší, pod túto kartičku položia vedľa seba ďalšie dva dôležité aspekty vplyvu. Pod ne položia tri menej dôležité. Do štvrtého riadka umiestnia dve kartičky a do piateho položia jednu kartičku – aspekty vplyvu, ktoré považujú za relatívne najmenej dôležité pri rozhodovaní, ako sa chlapci a dievčatá v skupine obliekajú. Nechajte žiakom dostatok času na diskusiu v rámci skupiny (cca 10 minút).

5. Keď sa skupina zhodne na spoločnom stanovisku, nalepia všetkých deväť kartičiek podľa formátu diamant (vyššie), teda podľa toho, ktoré aspekty vplyvu považujú za väčšie alebo menej dôležité z pohľadu chlapcov i dievčat v skupine.

Poznámka:

Diskusiu v prvej časti môžete realizovať i formou myšlienkového mapy (brainstorming), kde sa na začiatku spýtate: Čo (aké faktory) podľa nich najväčšmi ovplyvňuje to, ako sa mladí ľudia vo vašom veku na Slovensku obliekajú?

2. časť

1. Polovici skupín dajte kópiu článku z prílohy č. 2 a druhej polovici skupín kópiu článku z prílohy č. 3. Nechajte ich článok spoločne prečítať. (5 – 7 min.)
2. Vyzvite žiakov, aby v rámci skupiny rozvinuli diskusiu, čo podľa nich malo vplyv na to, ako sa ženy v spoločnosti, ktorú článok približuje, obliekali. (5 – 10 min.)
3. Vyzvite žiakov, aby spoločne v rámci skupiny postupovali rovnakým spôsobom ako v prvej časti aktivity (metóda diamant). Rozdielom bude, že sa tentoraz vcítia do roly ženy v spoločnosti, ktorú článok približuje. Žiaci budú využívať tie isté kartičky alebo pojmy z prílohy č. 1 ako v prvej časti aktivity. Skupina musí nájsť spoločné stanovisko, s ktorým budú všetci jej členovia súhlasiť. (10 min.)

Reflexia a diskusia:

Pred diskusiu vyzvite skupiny, aby vlastnými slovami zhrnuli obsah textu. Opýtajte sa ich, v akom prostredí, v akom období a akej krajine sa daný príbeh odohráva. Spýtajte sa ich, čo ich v článku najväčšmi prekvapilo.

Ďalej môžete pokračovať diskusiou (odporúčané otázky):

- Čo majú podľa vás ženy z príbehov spoločné so ženami na Slovensku a v čom vidíte základné rozdiely?
- Čo podľa vás vplyva na módu? Je tento fenomén individuálnym vyjadrením osobnosti, alebo ide väčšmi o vplyv vonkajších faktorov? Akých?
- Ako sa podľa vás rozvíjala móda na Slovensku za ostatných 100 rokov? Ktoré faktory mali najväčší vplyv na jej rýchlu zmenu?
- Aké väzby nájdete medzi tým, aké majú v danej spoločnosti ženy postavenie a ako sa obliekajú? Prečo je to tak?
- Myslíte si, že podobné obmedzenia vo vyjadrení osobnosti, aké boli spomenuté v článkoch, mali v danom prostredí a spoločnosti aj muži? Aké, prípadne prečo nie?
- Ak by vám vaša rodina (politici, náboženská skupina) povedala, že nemôžete nosiť oblečenie, ktoré chcete, obliekali by ste si ho? Urobili by ste tak aj v prípade hrozby trestu (uväznenie, vylúčenie zo školy, strata zamestnania, odmietnutie rodinou, fyzický trest)?

PRÍLOHA Č.1:

Náboženské tradície	Podnebie
Vlastné pohodlie	Vplyv rodiny priateľov a spoločnosti
Estetika oblečenia	Spoločenské trendy
Financie	Médiá a vzory (známe osobnosti)
Snaha vyjadriť vlastnú osobnosť	

PRÍLOHA Č.2:

Rodina ma odmieta

Aký je váš životný príbeh?

Spievam od 23 rokov. Za vlády Talibanu ušla celá naša rodina do Iránu, po roku 2001 sme sa vrátili. Dnes pracujem v Kabul Bank. V roku 2005 som sa ako prvá žena dostala medzi desiatich finalistov súťaže Afghanstar.

Som druhá najstaršia, všetky sestry sú vydaté, na rozdiel odo mňa. Najprv by som chcela niečo dosiahnuť, až potom sa vydám. Z našej rodiny sa doteraz nikto neodvážil verejne vystúpiť ako spevák. Chcela som ukázať ľuďom, že žena dokáže všetko – nielen starať sa o domácnosť.

Ako to bolo za vlády Talibanu?

Nebolo možné spievať...

Zmenil úspech váš život?

Určite. Stala som sa slávnou, ľudia ma poznajú a rešpektujú, ľahšie dosiahnem svoje ciele. Muži mi ponúkajú aj sobáš, no zatiaľ odmietam.

Prečo pracujete v banke, a nie ako profesionálna speváčka?

V tejto krajine sa nedá užiť hudbou, je to iba moje hobby. Než som začala pracovať pre Kabul bank, robila som v organizácii World Food Program v Herate. Dnes sa tam však bojuje, Taliban je v tejto provincii silný. Z bezpečnostných dôvodov som sa presťahovala do Kábulu.

A čo koncerty?

Mala som ponuky od mnohých firiem a mobilných operátorov, dokonca od americkej ambasády, no odmietla som. Chcem normálne robiť svoju prácu v banke. Ani vlastné CD ešte nemám, nahrála som iba päť videoklipov pre televíziu. Nie som autorkou hudby ani textov, spievam zhudobnené verše básnikov.

Môžete opísať, o čom sú vaše pesničky?

Sú to rôzne témy, nielen láska a politika. Aj krajina.

Máte priateľa?

(Smiech). Zatiaľ nie.

Aké pravidlá ste v súťaži Afghanstar museli rešpektovať?

U vás v Európe sú ľudia slobodní. Môžu urobiť všetko, aby sa stali Superstar. Ale tu v Afganistane máme veľa kultúrnych obmedzení. Máme k dispozícii iba pódium, nič iné. Musíme presvedčiť ľudí iba svojím spevom, hlasom. Nesmieme pritom tancovať, obliekať sa západným štýlom.

Nesmieme tancovať?

Afganská spoločnosť doteraz neakceptuje ani náš spev, tak ako by som mohla tancovať na pódiu?

Čo vraveli na váš úspech vaši príbuzní a priatelia?

Podporili ma iba najbližší – otec, matka a sestry. Iní blízki príbuzní, strýko a tety, reagovali veľmi zle.

Čo to znamená?

Po súťaži som ich už nesmela navštíviť. Dodnes ma odmietajú. Rada by som im vysvetlila, že v Afganistane nepotrebujeme iba učiteľov či doktorov, ale aj umelcov. Dúfam, že narušené vzťahy s rodinou sa časom napravia.

Čo si myslíte o situácii vo vašej krajine?

Po páde Talibanu sme očakávali, že po ôsmich rokoch budeme mať mier. Žiaľ, nie je to tak. Máme mnoho incidentov, Taliban opäť kontroluje mnohé oblasti, platí tam zákaz nočného vychádzania. Neočakávam od budúcnosti nič pozitívne. Prezident je slabý, nedokáže zaistiť bezpečnosť v krajine.

Čo je pre vás v živote najdôležitejšie?

Rada by som dosiahla všetky svoje ciele. Chcem žiť v Afganistane, netúžim emigrovať. Práca v banke ma naplňuje. Myslím, že aj moja sláva jej pomáha. Ľahšie sa mi rokuje v mene banky s médiami. Niektorí ľudia prichádzajú do banky z iných častí krajiny iba preto, aby ma videli. (smiech)

PRÍLOHA Č.3:

Ženy zvíťazia vo vojne nohavíc

V obchode s dámskou módou v Lisabone predávajú stovky dlhých nohavíc týždenne, pre ženy každého veku, ale väčšinu zákazníčok tvoria mladé ženy. „V tomto roku sme predali oveľa viac dlhých nohavíc ako v predchádzajúcich rokoch a odkedy sa ochladilo, dopyt ešte stúpol,“ hovorí jedna zo zamestnankyň.

Manažér obchodu s módou si myslí, že tento fakt nesúvisí iba s teplotou: „Niektoré ženy sa jednoducho rozhodli ignorovať predsudky spoločnosti.“

Študentky vysokých škôl, dievčatá zo všetkých spoločenských tried a dokonca aj ženy v domácnosti nosia nohavice na uliciach, a to nielen v Lisabone, ale i v mnohých iných mestách.

Pred niekoľkými rokmi by sa žena, ktorá by sa odvážila nosiť takéto oblečenie, stala prinajmenšom terčom poznámok a podozrievavých pohľadov. Ľudia zvykli tvrdiť, že nohavice ženám nepristanú, ešte donedávna ich nosili výhradne muži.

Rastúca oblúba nohavíc u žien spôsobila v školách veľkú polemiku, pretože nikto vlastne nevie, či v tejto veci existuje nejaká oficiálna regulácia. „Neexistuje žiadne oficiálne nariadenie zakazujúce ženám nosenie nohavíc,“ vysvetlili nám na ministerstve školstva. „Je iba jedno nariadenie, ktoré hovorí, že ženy – učiteľky aj študentky – sa musia obliekať v rámci pravidiel dôstojnosti a slušnosti, ale neexistuje žiadne vysvetlenie, čo sa pod dôstojnosťou a slušnosťou rozumie.“ To je dôvod, prečo niektoré školy nosenie nohavíc učiteľkám i žiačkam povolili.

„V škole, kde vyučujem, sú už nohavice u dievčat povolené, ale zatiaľ sa na to žiadna neodvážila. Ak by tak niektorá urobila, pridala by som sa,“ hovorí jedna z učiteliek. Na vysokej škole v Lisabone vydal dekan súhlas minulý týždeň. „Z ministerstva nič neprišlo, jednoducho sme mali informácie, že to bolo povolené aj na iných školách. Náš dekan išiel na ministerstvo a tam mu bolo povedané, že to nie je v rozpore so žiadnymi pravidlami. Ak ich nosí učiteľka, nemáme žiadne námietky, ale ak by ich mala na sebe študentka... no, ale doteraz sme taký prípad ešte nemali.“

Pred niekoľkými dňami telefónna operátorka pracujúca v nočných zmenách prišla do práce v dlhých nohaviciach, aby sa ochránila pred zimou. Niekoľko jej povedal, že podľa oficiálnych nariadení je zakázané obliekať sa takýmto spôsobom. V ďalšej veľkej spoločnosti ženám nepovoľujú nosiť nohavice ani čizmy. Nadriadený, ktorý uvidel svoju zamestnankyňu v čizmách, sa jej opýtal: „Myslíte si, že toto je nejaká stajňa?“

Názor duchovného: „Tie ženy, ktoré nosia nohavice len preto, aby sa podobali mužom, sú na nesprávnej ceste. To im dáva iba falošný pocit nezávislosti. Ale úsilie žien, ktoré ich nosia, aby rozbili niektoré predsudky našej spoločnosti, má mimoriadny význam.“

Autor: Maria Jo o Leit o, publikované v časopise Flama v roku 1969

AKTIVITA:

Čo si spozoroval/a vo filme?

Čas: spolu s filmom (25 min.) maximálne 2 vyučovacie hodiny (90 minút)

Pomôcky: okopírovaná Karta pozorovateľa (z prílohy) pre každú skupinu; písacie potreby, DVD s filmom Biele holubice; DVD prehrávač alebo laptop s DVD mechanikou; projektor s plátnom alebo televízor s veľkou obrazovkou; podľa možnosti aj prídavné reproduktory, pripájacie káble a predlžovačka

Ciele:

- rozvíjať schopnosť hľadať súvislosti, vytvoriť si vlastný názor
- rozvíjať schopnosť hľadať informácie v médiách
- porozumieť príčinám a dôsledkom postavenia žien v afganskej spoločnosti
- rozvíjať kritické myslenie pri používaní filmu

Postup:

1. Uvedte film Biele holubice od afganskej režisérky Sahray Karimi (informácie čerpajte z obalu DVD, odporúčame však, aby ste si film dopredu pozreli).
2. Rozdeľte žiakov do skupín (podľa počtu žiakov v triede, maximálne 5 v jednej skupine).
3. Rozdajte každej skupine Kartu pozorovateľa a vyzvite ich, aby pozorne sledovali film a dopĺňali odpovede k otázkam do karty pozorovateľa.
4. Po skončení filmu diskutujte o jednotlivých otázkach z Karty pozorovateľa. Dbajte na to, aby sa každá skupina mohla vyjadriť k otázkam.

Odporúčanie:

Pri práci s filmom odporúčame prečítať si príručku Jeden svet na školách III. (OZ Človek v ohrození, 2010), str. 9 – 13.

Odporúčanie:

Počet otázok z Karty pozorovateľa môžete znížiť podľa časových a iných možností a podľa cieľovej vekovej kategórie.

PRÍLOHA Č.1:

Karta pozorovateľa

Čo spôsobilo, že malé dievča z úvodu filmu muselo pracovať na ulici?

Akým spôsobom sa dievča dostalo do školy?

Prečo matka dievčaťa považuje vzdelanie pre svoje deti za dôležité?

V čom sa podľa vás líši škola Bibi Chadidža od slovenských škôl?

Aké povolania uviedli dievčatá z Bibi Chadidža najčastejšie?

Čo je podľa riaditeľa školy Bibi Chadidža najdôležitejšie pre budúcnosť školy?

Aký vplyv mal asistentský kurz pre pôrodné asistentky na miestnu komunitu?

S akými prekážkami sa stretávali pôrodné asistentky na kurze?

Ako ovplyvnil kurz na získanie pracovných zručností život žien v poslednej kapitole filmu?

Ako vyzeral život žien pred absolvovaním kurzu? Aké prekážky museli prekonávať?

Ako sa podľa vás môže zmeniť situácia v Afganistane, ak sa čoraz viac žien zapojí do vzdelávania a práce? Uvedte tri možné pozitívne zmeny v spoločnosti:

TIP NA PROJEKTOVÚ AKTIVITU:

Burka v našom meste

Ciel:

- odhaliť predsudky a hranice tolerancie

Postup:

1. Vyberte jednu dobrovoľníčku, ktorá si oblečie burku. Je dôležité, aby žiačka bola oboznámená o detailoch aktivity a jej rizikách. Odporúčame získať aj súhlas rodičov pre túto aktivitu.
2. Vyberte skupinu žiakov (3 – 6), ktorí budú tvoriť skupinu anketárov. Rozdajte im zoznam otázok, ktoré budú klásť okoloidúcim. Tieto otázky si anketári môžu medzi sebou rozdeliť. Formu spracovania otázok do anketového hárku si môže každá škola zvoliť podľa potreby.
3. Dobrovoľníčka zahalená v burke sa prejde po frekventovaných miestach v meste alebo obci (námestie, autobusová stanica, okolie školy), môže navštíviť aj miestne potraviny, reštauráciu či kaviareň.
4. Anketový tím bude zbierať bezprostredné reakcie okoloidúcich občanov a pýtať sa otázky uvedené nižšie. Je dôležité, aby si anketový tím udržiaval od dievčaťa v burke odstup, aby sa reakcie okoloidúcich sústredili iba na ňu.
5. Dĺžku aktivity si môže každá škola zvoliť podľa potrieb, odporúčame maximálne jednu hodinu.
3. Po zozbieraní odpovedí (minimálne od 10 ľudí, dbajte na to, aby anketová vzorka bola čo najpestrejšia – ženy, muži, mladší, starší, rôzne povolania a podobne) sa stretnite v škole na hodnotení a reflexii aktivity.

Anketové otázky:

(podľa potreby môžete sformulovať vlastné otázky)

- Aký bol váš prvý pocit, keď ste uvideli ženu zahalenú v burke?
- Prečo ste takto reagovali? (*pri negatívnych reakciách*)
- Súhlasili by ste s tým, aby moslimská žena vo vašom meste/obci mohla chodiť úplne zahalená?
- Súhlasíte s úplnou slobodou v obliekaní? Ak nie, kde podľa vás začínajú hranice?
- Súhlasili by ste, aby sa vo vašom susedstve postavila mešita alebo islamské centrum? Odôvodnite váš názor.

Diskusia a reflexia:

- Aké reakcie v odpovediach prevládali, negatívne alebo pozitívne?
- Aký vzťah mali respondenti k islamu?
- Čo bolo najčastejšou príčinou negatívnych reakcií – nedôvera, strach...?
- Ako sa cítila dobrovoľníčka v burke? Všímali si ju ľudia? V čom ju burka obmedzovala?

Poznámky:

- Burku si môžete požičať od OZ Človek v ohrození.
- Výsledky aktivity môžete spracovať ako reportáž do školského alebo lokálneho média.
- Na zaznamenanie odpovedí je vhodné použiť diktafón.
- Pri aktivite odporúčame spoluprácu s miestnymi autoritami (mestský úrad, mestská polícia a pod.).
- Aktivitu realizovať po dohode s vedením školy a pod dozorom zodpovedného pedagóga.

Bezpečnosť

Jednou z najdôležitejších výziev Afganistanu je dosiahnuť bezpečnosť na celom území krajiny. Aj preto sa afganská vláda rozhodla pridať k ôsmim miléniovým rozvojovým cieľom deviaty – zvýšenie bezpečnosti.

Vojna

Po období demokratických reforiem vrcholiacich v 60-tych rokoch 20. storočia sa Afganistan stal nástrojom veľmoci v studenej vojne. Počas Vianoc roku 1979 čelil invázii vojsk Sovietskeho zväzu. Následnú vojnu mnohí opisujú ako „Vietnam Sovietskeho zväzu“, najmä pre jej zdĺhavosť, nezmyselnosť, množstvo civilných obetí a zapojenie oboch veľmocí studenej vojny – Sovietskeho zväzu a nepriamo aj USA. Vojna trvala až do roku 1988, vyžiadala si viac ako milión civilných obetí a zdecimovala celú krajinu. Po odchode Sovietskych vojsk

a de facto víťazstve afganských povstalcov však nenastal proces mieru a obnovy. Politicko-ekonomický rozvrat spôsobil, že sa konflikt zmenil na sériu regionálnych konfliktov a občiansku vojnu. Po rokoch bojov sa k moci dostal Taliban, extrémistické náboženské hnutie, čím sa dovŕšil úpadok krajiny. Taliban totiž presadzoval prísne dodržiavanie vlastnej fundamentálnej a extrémistickej interpretácie islamského práva – šarija. Vládu Talibanu v roku 2001 ukončila invázia na čele s USA a Veľkou Britániou, ktorá bola bezprostrednou reakciou na teroristické útoky z 11. 9. 2001 v USA, za ktorými stál Usáma bin Ládín, ukrývajúci sa toho času v Afganistane.

Aká je situácia dnes?

Izolované boje v niektorých častiach Afganistanu medzi povstaleckými jednotkami Talibanu a spojeneckými

vojskami pokračovali aj v roku 2010. V tomto období bol koniec konfliktu stále v nedohľadne. V krajine pôsobí pod patronátom NATO aliancia ISAF (International Security Assistance Force), ktorá mala zabezpečiť hlavné mesto Kábul a okolité územia. V rámci ISAF pôsobili vojaci zo 46 krajín vrátane Slovenska.

Verejná mienka v Afganistane je i dnes prevažne na strane spojeneckých vojsk. Iba 7 % Afgancov v roku 2009 sympatizovalo s hnutím Taliban, až 79 % vyjadrilo výrazné nesympatie. Na druhej strane, väčšina Afgancov (61 %) zastáva názor, že USA hrá v Afganistane pozitívnu rolu. Afganci sú unavení vojnou a mnohí sa obávajú, že po odchode spojeneckých vojsk sa krajina opäť destabilizuje a posilní sa moc kmeňových vodcov a extrémistických hnutí, akým je napríklad Taliban. Podpora zotrvania spojeneckých vojsk v krajine však dlhodobo klesá. Samozrejme, niektorí ľudia vyjadrujú aj odpor k spojeneckým vojskám, v extrémnych prípadoch aj násilím – útokmi na civilné obyvateľstvo, afganské silové zložky, spojenecké jednotky alebo zahraničné organizácie.

Napriek pretrvávajúcim bojom v niektorých oblastiach a sporadickým teroristickým útokom Afganistan pomaly smeruje k obnove. Má novú ústavu a parlament zvolený vo voľbách, snaží sa odstrániť dôsledky vojen a kráčať cestou demokracie a mieru. Ekonomika sa pomaly zotavuje, po rokoch poklesu začína opäť rásť.

Drogy

Krajina zostáva závislá od nelegálnych výnosov z pestovania a spracovania ópia. Pochádza odtiaľ až 93 % svetového ópia, okrem toho je Afganistan najväčším producentom hašiša na svete. Žiadna iná ekonomika na svete nie je natoľko závislá od narkotík. Predpokladá sa, že výnosy z „ópiovej ekonomiky“ presahujú výšku medzinárodnej pomoci pre Afganistan a tvoria až polovicu afganskej ekonomiky. Z drogového biznisu priamo profitujú asi 2 milióny ľudí, najviac ich je na území s pretrvávajúcim vplyvom Talibanu – na juhozápade krajiny. Priemerná rodina dokáže z predaja heroínu pokryť iba základné potreby na živobytie. Mnoho farmárov prinútila k pestovaniu ópia kombinácia chudoby a zadlženia. Surové ópium predávajú za zlomok ceny (asi 0,2 %), ktorú nadobúda po spracovaní a exporte na západné trhy.

Míny a nevybuchnutá munícia

Smutným dedičstvom vojen v Afganistane je veľké množstvo pozemných mín a nevybuchutej munície, ktoré sú stále roztrúsené na veľkom území krajiny. Až

4 milióny Afgancov žijú na takýchto nebezpečných územiach. Od roku 1979, keď sa začala vojna so Sovietskym zväzom, míny a nevybuchnutá munícia zabili alebo zranili asi 100 000 ľudí. Afganistan je po Kambodži druhou krajinou s najvyšším podielom takto zmrzačených ľudí. Ešte v roku 2008 tu zaregistrovali takmer tisíc zranení alebo úmrtí, pričom väčšinou išlo o civilistov a viac ako polovicu obetí tvorili deti. Odstraňovanie mín stojí obrovské finančné prostriedky – vyčistenie 1 km² môže stáť aj viac ako pol milióna eur. Vzdelávaní o rizikách mín, o tom, ako sa im vyhnúť, sa venuje veľká pozornosť, každý rok sa takto vyškolí až 3,5 milióna ľudí.

Slabá vláda

Afganská vláda má mimo hlavného mesta minimálnu kontrolu. Veľkú časť krajiny ovládajú miestni kmeňoví vodcovia, často militanti zapojení do nelegálneho obchodu s drogami. Tí nerešpektujú centrálnu moc a na územiach, ktoré kontrolujú, aplikujú vlastnú predstavu zvykového zákona s vlastným systémom výberu daní s určitými odlišnosťami podľa jednotlivých klanov a regiónov. Štát oslabujú najmä následky vojen, nestabilita, slabá vymáhatelnosť práva, pestovanie, spracovanie drog a obchodovanie s nimi, nerozvinutá infraštruktúra, geografická komplikovanosť územia a skorumpovanosť na všetkých úrovniach.

Korupcia a nepotizmus

Štát stále nie je schopný zabezpečiť väčšinu základných služieb pre obyvateľstvo. Jedným z hlavných problémov verejnej správy je rozsiahla korupcia a nepotizmus (obsadzovanie funkcií príbuznými). Miesta vo verejnej správe sa veľmi často obsadzujú nie na základe schopností a skúseností, ale známostí a rodinných väzieb či dokonca priamo korupčnými praktikami. Výsledkom je neefektívny štátny aparát, extrémna byrokracia, korupcia, čiže aspekty, ktoré spomaľujú rozvoj krajiny. Veľká časť schopnej a vzdelanej mladej generácie zažíva sklamanie, keď je prakticky nemožné získať pracovné miesto vo verejnej správe. Podľa organizácie Transparency International je Afganistan po Somálsku druhá najskorumpovanejšia krajina na svete.

AKTIVITA:

Názorová škála

Čas: 30 – 45 min.

Pomôcky: dostatočne veľký prázdny priestor; papierová páska alebo špagát (v prípade potreby)

Ciele:

- schopnosť vyjadriť svoj názor a meniť ho pod vplyvom argumentov
- porozumieť komplexnosti kontroverzných výrokov a schopnosť vidieť aj pod povrch
- práca v skupine, rozvoj argumentačných a komunikačných zručností

Postup:

1. Vytvorte si dostatok priestoru. Najvhodnejšie je požiadať žiakov ešte pred uvedením do aktivity, aby odstránili všetky predmety z miestnosti (lavice, stoličky, tašky...).

Poznámka:

Ak to okolnosti umožňujú, môžete aktivitu realizovať vo väčšej spoločenskej miestnosti, v jedálni alebo vonku.

2. Vyzvite žiakov, aby sa postavili do polkruhu.
3. Na oba konce polkruhu položte stoličku (alebo iný predmet).
4. Žiakom vysvetlite, že pod polkruhom si majú predstaviť čiaru, ktorá vyjadruje dva názorové póly. Kým jeden koniec čiaru predstavuje pól absolútne súhlasím, druhý predstavuje pól absolútne nesúhlasím. Kartičky s týmto textom môžete na stoličky prilepiť.

Poznámka:

Na lepšie vizuálne stvárnenie môžete použiť papierovú pásku, špagát alebo vytvorte čiaru kriedou.

5. Vysvetlite pravidlá – zapojenie do aktivity je dobrovoľné; pri vyjadrení názoru sa žiaci zdržia komentárov (na to bude priestor neskôr); dôležité je vyjadrenie názoru, nie jeho obsah.
6. Zadajte otázku – tému. Žiaci sa postavia na také miesto na čiare, ktoré zodpovedá ich osobnému názoru, pričom ich názor vôbec nemusí byť jednoznačný. Ak sa teda napríklad postavia do stredu, znamená to, že k otázke majú úplne indiferentný postoj, čím bližšie sa postavia k jednej z kartičiek, tým výraznejšie sa stotožňujú s jej obsahom.
7. Požiadajte dobrovoľníkov, aby predstavili svoj názor a zdôvodnili ho. Ak dobrovoľníci vo všetkých oblastiach názorovej čiaru nebudú chcieť prezentovať svoj názor, povzbudte ich, v krajnom prípade ich priamo požiadajte o zdôvodnenie názoru.

Alternatíva:

Žiakom vysvetlite význam čiaru a vysvetlite pravidlá. Postupne vyzvite každého/ú žiaka/čku, aby sa po jednom/ej postavili na také miesto na čiare, ktoré predstavuje ich názor. Ak už na danom mieste niekto stojí, môžu sa postaviť pred neho /ňu.

8. Upozornite žiakov, že pod vplyvom argumentov ostatných žiakov môžu svoj názor zmeniť. Ak to niektorý žiak počas diskusie urobí, slovné oceňte takúto zmenu postoja – povzbudíte tým aj ostatných.

9. Diskutujte o danej téme, nechajte priestor na diskusiu. Snažte sa rešpektovať základné pravidlá:
 - ▶ vždy hovorí iba jeden/na žiak/čka
 - ▶ hodnotte názory, nie žiakov
 - ▶ dbajte o to, aby sa v diskusií nevyskytovali sexistické, rasistické a xenofóbne názory
 - ▶ dovoľte každému/ej žiakovi/čke vyjadriť svoj názor a dbajte na to, aby bol tento názor každým vypočutý a rešpektovaný
 - ▶ rešpektujte názory iných a podporte takýto postoj u všetkých žiakov
 - ▶ žiaci by mali mať možnosť zdôvodniť svoje stanovisko

Výroky:

- Slovensko by nemalo vyslať svojich vojakov do Afganistanu.
- Spojenecké vojská na čele s USA by mali zostať v Afganistane, aby zaručili mier v tejto krajine.
- Odchod západných spojeneckých vojsk z Afganistanu bude znamenať okamžitý mier v tejto krajine.
- Medzinárodné spoločenstvo má právo vojensky zasiahnuť v krajinách, kde dochádza k hrubému porušeniu ľudských práv.
- Vojenský zásah môže byť v niektorých prípadoch najúčinnnejšou formou, ako zabezpečiť mier.

Poznámka:

Upozornite žiakov, že výroky, ktoré v aktivite vyslovíte, sú veľmi kontroverzné a nemusia vyjadrovať váš postoj alebo názor.

AKTIVITA:

Esej

Čas: mimo vyučovania

Pomôcky: internet, tlačiareň a papier – v škole alebo v domácnosti žiakov

Ciele:

- schopnosť zhrnúť svoje názory do štruktúrovanej písomnej formy
- identifikovať a popísať problém, podstatu javu
- porozumieť komplexnosti kontroverzných výrokov a schopnosť vidieť aj pod povrch
- podporenie analytického a kritického postoja

Postup:

1. Vyzviete žiakov, aby si vybrali jednu z tém a napísali esej. Odporúčané témy:
 - ▶ Afganistan: bez bezpečnosti niet prosperity, bez prosperity niet bezpečnosti
 - ▶ Mier v Afganistane – vízia alebo realita?
 - ▶ Vojna ako možný nástroj na dosiahnutie mieru a ľudských práv?
2. Oboznámte žiakov s charakteristickými znakmi eseje, skonkretizujte ďalšie požiadavky. Odporúčame napríklad spomenúť:
 - ▶ odporúčanú formu a jazyk – napríklad zvolenie analytického a kritického jazyka, eseji by mal predchádzať výskum a analýza javu, mala by však prezentovať autorov osobný postoj k téme
 - ▶ štruktúrovanie textu
 - ▶ rozsah textu (napríklad 2000 slov, s minimálnou možnou odchýlkou)
 - ▶ forma spracovania (tlačaná forma na papieri alebo v elektronickej podobe) a prezentácie
 - ▶ termín odovzdania práce
 - ▶ iné pravidlá, napríklad nevyhnutnosť citovania zdrojov a dodržiavania správnej formy citácií, plagiatstvo a možný postih v prípade odhalenia (podľa možnosti prísny); každá esej musí mať názov, nezabudnúť na meno autora
 - ▶ oboznámenie s kritériami hodnotenia esejí
 - ▶ iné, podľa vlastného uváženia

Globálne partnerstvo

Afganistan je jednou z najmenej rozvinutých krajín sveta. Väčšina zdrojov štátneho rozpočtu pochádza z rozvojovej asistencie, ktorú poskytujú rozvinuté, teda bohaté krajiny sveta vrátane Slovenska. Množstvo a efektívnosť takejto pomoci preto priamo ovplyvňuje kvalitu života väčšiny Afgancov. Rozvojová asistencija má vplyv aj na bezpečnostnú úroveň krajiny; bezpečnosť a rozvoj sú prepojené a priamo vplyvajú na mier, stabilitu i blahobyt krajiny.

Rozvojová asistencija pomohla v krátkom čase miliónom afganských dievčat i chlapcov vrátiť sa do škôl, pomohla vybudovať základnú infraštruktúru (cesty, elektrárne, siete elektrického vedenia či zavlažovacie systémy), zabezpečila veľkému počtu ľudí v mestách i na vidieku prístup k pitnej vode a základnej starostlivosti; je tiež nesmierenne dôležitá pre uplatnenie žien v spoločnosti a na trhu práce. Okrem toho tiež prispieva k vybudovaniu demokratických štruktúr, boju proti korupcii, k budovaniu

fungujúcej spoločnosti s cieľom zabezpečiť udržateľný rozvoj, ktorý bude pokračovať, aj keď darcovské krajiny znížia svoje príspevky na pomoc Afganistanu.

Kto v Afganistane pomáha?

USA je najväčším prispievateľom rozvojovej asistencie v Afganistane, ďalšími významnými prispievateľmi sú Japonsko, Veľká Británia, Európska komisia, Svetová banka, Nemecko, Kanada, Holandsko, Nórsko či Švédsko.

Napriek tomu, že rozvojová asistencija pre Afganistan dosiahla od roku 2001 výšku 15 miliárd dolárov, je to len o niečo viac ako polovica sumy, ktorá bola medzinárodným spoločenstvom prisľúbená na obnovu a rozvoj krajiny. Na porovnanie, americké vojská minú na svoju vojenskú misiu asi 100 miliónov dolárov denne,

medzinárodná asistencija dosahuje iba 7 % tejto sumy. Veľkou výzvou je zabezpečiť, aby sa pomoc dostala tým, ktorí ju najväčšmi potrebujú, aby bola transparentná a efektívna.

Ako pomáha Slovensko?

Afganistan je jednou z troch prioritných krajín programu Slovenskej národnej oficiálnej rozvojovej pomoci (Slovakaid), ďalšími sú Keňa a Srbsko. Slovenská oficiálna rozvojová pomoc okrem toho smeruje do ďalších 11 štátov. Slovakaid pôsobí v Afganistane od roku 2003, odvtedy sa v krajine uskutočnilo niekoľko úspešných projektov.

Oficiálna rozvojová pomoc Slovenska – to sú finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu, ktoré sú rozdeľované organizáciám, ktoré predstavujú najkvalitnejší projekt s najvyšším potenciálom pomôcť konkrétnej krajine prekonať vážne prekážky v rozvoji.

Strednodobými prioritami Slovakaidu v Afganistane boli v roku 2010:

- budovanie právneho štátu s dôrazom na lokálnu vládu,
- sociálny rozvoj s dôrazom na rozvoj ľudských zdrojov (vzdelávanie) a zdravotnú starostlivosť,
- ekonomický rozvoj na úrovni provincií.

Ako môžeme pomôcť my?

Do pomoci Afganistanu sa môže zapojiť každý z nás – môžeme si vyhľadať slovenské alebo medzinárodné organizácie, ktoré tam priamo pôsobia. Môžeme si vyhľadať údaje o tom, ako organizácia tieto prostriedky využíva, komu reálne najväčšmi pomôžu a ako sa zmení život ľudí – príjemcov takejto pomoci v Afganistane. V roku 2005 sa takto podarilo, aj vďaka pomoci desiatok škôl a tisícok slovenských detí, opäť vybudovať vo vidieckej oblasti školu zničenú v priebehu vojen. Pomoc smerovala organizácii Človek v ohrození, ktorá priamo na mieste koordinovala práce na rekonštrukcii. Tým sa slovenské deti, hoci len malým príspevkom, stali priamymi strojcami zmeny života svojich rovesníkov v Afganistane.

Aká je súčasná ekonomická úroveň Afganistanu?

Hoci Afganistan zostáva jednou z najchudobnejších krajín sveta a je stále najchudobnejšou krajinou Ázie,

ekonomicky sa mu darí postupne napredovať. Okrem výšky a štruktúry rozvojovej pomoci a bezpečnostnej situácie krajinu výrazne ovplyvňujú aj klimatické pomery. V ostatných rokoch pomohli výdatné zrážky zvýšiť výnosy poľnohospodárstva. Objemy obchodu a služieb takisto rastú veľmi rýchlo, čo spoločne s rastúcim rozvojom ťažobného priemyslu dáva optimistické vyhliadky do budúcnosti.

Ekonomika Afganistanu je vo veľkej miere závislá od poľnohospodárstva. Kým väčšinu (nelegálnych) výnosov predstavuje pestovanie a spracovanie drog, legálny vývoz je tradične zameraný najmä na export sušeného ovocia.

Úroveň priemyslu je väčšinou nízka, často funguje iba na princípe jednoduchých dielní so slabou produktivitou práce. Ručne tkané koberce, ktoré si vyžadujú vysoký podiel ručnej práce, stále predstavujú dôležitý vývozný artikel. Prísľub do budúcnosti predstavuje ťažobný priemysel, predovšetkým ťažba medi a železnej rudy. V krajine sa nachádzajú aj bohaté ložiská iných surovín (lítium, ropa, zemný plyn, uhlie, kovy a iné), ale ťažba doteraz zabraňovala chýbajúca infraštruktúra a zlá bezpečnostná situácia, čo odrádzalo zahraničných investorov.

Nelegálny obchod, pašovanie tovaru do a zo zahraničia či pestovanie a výroba drog majú stále podstatný podiel na ekonomike krajiny.

Tipy na osobné zapojenie sa

Ako upozorniť na tému Miléniových rozvojových cieľov (MRC)?

Čo môžeš urobiť ty sám alebo s priateľmi či spolužiakmi, teraz a tu?

Píš a publikuj o MRC

Keď sa oboznámiš s témou Miléniových rozvojových cieľov, piš články do školských alebo regionálnych novín, prípadne publikuj blog na internete na túto tému. Môžeš použiť aj iné formy umenia – fotografiu, kreslenie, malbu, vytvoriť webovú stránku a pod.

Vytvor a prezentuj umelecké stvárnenie prepojené s témou MRC

Nájdí miestnu galériu, kultúrne centrum, mládežnícke stredisko alebo iné miesto, ktoré ti umožní prezentovať tvoje umelecké stvárnenie témy MRC.

Vytvor pútavú kampaň

Oslov svojich spolužiakov, prípadne aj učiteľov a spolu vytvorte kampaň na tému všetkých alebo niektorých MRC. Možnosť je veľa – dramatické scény alebo divadlo v škole či v uliciach obce, vytvorenie videa, výstava plagátov, kresieb, koláží alebo malieb, anketa v obci alebo meste. Môžeš sa inšpirovať mnohými podobnými kampaňami mladých ľudí zo Slovenska alebo zahraničia, ktoré sú prístupné na internete.

Zapoj sa ako dobrovoľník vo svojej komunite

Osobne sa zapoj ako dobrovoľník do iniciatív, ktoré smerujú k skvalitneniu životných podmienok ľudí v tvojom okolí. Môžeš osloviť mimovládne environmentálne organizácie, ktoré odhaľujú nelegálne skládky, môžeš sa zapojiť do iniciatív organizácií aktívnych v komunitách, kde žije sociálne vylúčené obyvateľstvo (rómske osady). Možností je oveľa viac, maj otvorené oči a pýtaj sa.

Zapoj sa ako dobrovoľník s cieľom pomôcť ľuďom v rozvojových krajinách

Zapoj sa do iniciatív, ktoré pomáhajú zabezpečiť spravodlivé životné podmienky ľudí žijúcich v krajinách tzv. globálneho juhu (rozvojových krajinách). Organizuj zbierky alebo sa zapoj do už existujúcich, prípadne oslov ľudskoprávne mimovládne organizácie. Zapoj

aj svojich priateľov, spolužiakov, učiteľov alebo rodinu. Vopred si zisti, na aký účel smeruje výnos zbierky a zisti si zázemie organizácií, prostredníctvom ktorých chceš pomôcť, a referencie na ne.

Začni svoju vlastnú MRC radio show

Spolupracuj so školským alebo regionálnym rozhlasom na programe, ktorý zahŕňa tému MRC v tvojej komunite.

Komunikuj s učiteľmi

Pýtaj sa učiteľov na akýchkoľvek hodinách na čokoľvek, čo súvisí s témou MRC. Ak budeš mať dobrý nápad na aktivitu alebo iniciatívu, neváhaj sa oň podeliť so svojimi učiteľmi.

Zorganizuj koncert

Oslov populárnu kapelu alebo hudobné zoskupenie v škole alebo v regióne a zorganizuj koncert, ktorý upriami pozornosť na tému MRC.

Založ filmový klub s diskusiami na aktuálne globálne témy

So svojimi spolužiakmi a s podporou učiteľov a OZ Človek v ohrození založ Filmový klub Jeden svet na svojej škole.

Zorganizuj diskusiu/e

Pozvi rovesníkov, ľudí z regiónu alebo hostí, ktorí majú s témou MRC profesionálnu alebo osobnú skúsenosť, a zorganizuj diskusiu alebo otvorené debatné fórum na rôzne témy súvisiace s MRC.

Adoptuj si dieťa na diaľku

Spoj sa so svojimi spolužiakmi alebo s kamarátmi, prípadne vytvor kampaň s cieľom vyzbierať financie na adopciu dieťaťa na diaľku, napríklad afganského. Viac informácií nájdete napríklad na www.clovekvohrozeni.sk.

Ako pôsobiť na politikov a vládu?

Politici majú veľký vplyv na to, ako a do akej miery Slovensko splní svoje záväzky za MRC. Máš právo byť informovaný a žiadať skutočnú akciu.

Zapoj sa do kampaní na internete

Podpor petície a kampane na internete, ktorých cieľom je podpora spravodlivých životných podmienok pre všetkých. Tvoj podpis môže znamenať veľa, ešte viac dokážeš, ak o kampani povieš svojim priateľom alebo rodine.

www.millenniumcampaign.org

www.whiteband.org

Píš listy/emaily politikom

Pýtaj sa ich na to, čo urobili v prospech naplňania MRC zo strany Slovenska, ako podporujú zvýšenie oficiálnej rozvojovej pomoci, prípadne aký majú názor na tieto témy. Požiadať ich o väčšie úsilie v naplňaní MRC.

Požaduj od politikov naplnenie sľubov

Keďže vláda podpísala MRC, nesie zodpovednosť za to, aby bol jej záväzok do roku 2015 naplnený. Informuj sa v médiách a na internete a pýtaj sa politikov, do akej miery sa tento záväzok naplňa.

Zúčastni sa na pochodoch alebo demonštráciách

Ak sa v tvojom okolí uskutoční zhromaždenie, ktoré sa snaží upriamiť pozornosť na niektorý z MRC, neváhaj sa na ňom zúčastniť.

Inšpirované podla: www.un.org/Pubs/CyberSchoolBus/mdgs/EN_BROCHURE_NORTH.pdf

© Človek v ohrození, o. z., 2012

Názov: Afganistan a Miléniové rozvojové ciele, metodická príručka pre základné a stredné školy

Autori: Lukáš Zajac, Jana Andrisová (aktivita Hady a rebríky)

Grafická úprava: Miroslav Lukačovič

Jazyková redakcia: Dana Guričanová

Editácia: Andrej Návojský

Vydavateľ: Devin Printing House s.r.o.

Tlač: Devin Printing House s.r.o.

Náklad: 150 ks

Rok vydania: 2012, 1. vydanie

ISBN:

Metodická príručka je určená výhradne na vzdelávacie účely. Príručka sa nemôže predávať, požičiavať a iným spôsobom poskytovať iným osobám a organizáciám bez súhlasu Človek v ohrození, o. z.

Táto príručka vznikla s finančnou podporou Európskej únie a zo zdrojov SlovakAid. Za jej obsah je plne zodpovedné Občianske združenie Človek v ohrození a príručka nereprezentuje názory Európskej únie, ktorá nezodpovedá za použitie informácií obsiahnutých v príručke.

